REVISTA TEOLOGICĂ

ORGAN PENTRU ŞTIINŢA ŞI VIEAŢA BISERICEASCĂ.

— APARE DE DOUĂ ORI PE LUNĂ. —

Anul IX. 1 Sept. — 1 Oct., 1915. **Nr. 13—15.**

REDACTORI:

Dr. NICOLAE BĂLAN şi Dr. SILVIU DRAGOMIR.

CUPRINSUL:

Dr. N. Bălan: Religiune şi ştiinţă.
Gruia: Moldovenii la sinodul din Constanţa 1418.
D. Nicandru: Unde este Dumnezeu?
Gh. Henţia: Puterea conştiinţei.
Ilie Beleuţă: Despre principiile unirii creştine şi oarecari piedeci, ce le-a întâlnit.
Dr. N. Bălan: Un creştin: † Virgil Oniţiu.
N. B.: Pilde şi asemănări: Izvoare deschise. O vorbă bună la timp potrivit. Cele mai preţioase odoare. Mergi în jos? Proba cu apă. Du-te la locul tău. Cea mai bună meserie. Temelia cea sigură.
P. M.: Mişcarea literară.
Cronică: Către cetitori! Proiectul guvernului de ajutorare a funcţionarilor — şi preoţimea. Iubileul institutului pedagogic din Blaj. Indreptare.

REDACŢIA şi ADMINISTRAŢIA: SIBIIU, strada REISENFELS Nr. 11.

SIBIIU. — 1915.

TIPARUL TIPOGRAFIEI ARHIDIECEZANE.

Anul IX. 1 Sept. — 1 Oct., 1915. Nr. 13—15.

REVISTA TEOLOGICĂ

organ pentru știința și vieața bisericească.

Abonamentul: Pe un an 10 coroane; pe o jumătate de an 5 coroane. Pentru România 12 Lei. — Un număr 50 fil.

Religiune şi ştiinţă.

Un scriitor de astăzi a făcut afirmaţia, că un singur naturalist credincios trage în cumpănă mai mult decât întregi volume pline cu teorii, când e vorba să stabilim raportul dintre religiune şi ştiinţă. E adevărat, că naturalistul credincios a rezolvit pentru sine în mod practic chestiunea raportului dintre religiune şi ştiinţă; el ne oferă, prin urmare, un argument concret despre armonia ce poate să existe între aceşti doi însemnaţi factori ai vieţii. Asemenea argumente avem multe, pentrucă, cu foarte puţine excepţii, naturaliştii cei mai de seamă din toate timpurile au fost oameni cu credinţă.[1] Pentru ei credinţa religioasă ce o profesau n-a fost o piedecă în cercetările ştiinţifice cu cari se îndeletniceau, ci dimpotrivă, prin studiul naturii au găsit nouă motive pentru sprijinirea şi adâncirea credinţii.

Am puteà aduce multe exemple de acest fel. De astădată ne oprim însă numai la două nume, bine cunoscute între învăţaţii veacului trecut.

Unul e *Iulius Robert Mayer*[2], dela naşterea căruia

[1] Vezi: «*Revista Teologică*» a. V, pag. 161—171.

[2] K. A. Kneller, *Das Christentum und die Vertreter der neueren Naturwissenschaft,* ed. II. 1904. pag. 15—22.

în toamna trecută s'au împlinit o sută de ani. Cu ocazia comemorării acestui centenar, pe lângă meritele neperitoare ce şi le-a câştigat Robert Mayer pe terenul ştiinţii, a fost scoasă la iveală din diferite părţi şi însuşirea lui de om religios. Şi într'adevăr acest mare savant, căruia se datoreşte formularea principiului despre «conservarea energiei», ş'a dat pe faţă cu toată îndrăzneala convingerile religioase de cari erà pătruns. El spune că în decursul meditaţiilor sale asupra acelui principiu aveà ceasuri când se simţeà ca şi inspirat.

Intre anii 1840—41 a făcut o călătorie ştiinţifică în India ostică. Înainte de-a intrà în corabia cu care a călătorit a scris alor săi de acasă: «În orice zonă mă voiu găsì, nu voiu încetà a înălţà fierbinţi rugăciuni cătră Dumnezeu, ca pe cei iubiţi ai mei să-i păzească în deplină sănătate». Tot atunci scrisese şi părinţilor săi între altele: «acum, pentru un timp oarecare vă zic rămas bun, prea iubiţi părinţi! Primiţi mulţumirea mea fiească pentru multele binefaceri de cari neîncetat m'aţi făcut părtaş; primiţi călduroasele mele cuvinte de iertare pentru multele mele greşeli şi nerecunoştinţe; primiţi şi fierbinţile mele rugăciuni pentru binele vostru»... În decursul călătoriei sale adeseori aminteşte de încrederea ce o aveà în Dumnezeu. Când a ajuns la lada cu cărţile în 9 Martie, a scris următoarele: «Cu triumf am ridicat în înălţime Biblia şi cartea de cântări, după cari m'am dorit mai mult şi cari acum în fiecare zi îmi fac ceasuri plăcute. Ferit de sgomotul lumii, inima-mi e predispusă spre rugăciune şi trăind în contact cu natura măreaţă, nu cunoşti ceva mai frumos decât înălţarea cu sufletul la Creatorul».

Suferinţele grele prin cari a trecut în anii următori i-au întărit şi mai mult convingerile religioase, ceeace

se poate vedeà şi dintr'o scrisoare pe care a trimis-o la sfârşitul anului 1851 prietenului său din tinereţe, prelatului Lang din Ludwigsburg: «Părerea mea veche, că adevărurile ştiinţelor naturale se rapoartă faţă de religiunea creştină ca păraiele şi râurile faţă de apa mării, această părere acum mi s'a prefăcut într'o conştiinţă vie... Copleşit de ispite... cădeam, dacă în ceasurile cele mai grele din vieaţa mea graţia lui Dumnezeu, câştigată prin mijlocirea ta, nu mi-ar fi deschis calea cea dreaptă!»... În gura unui mare naturalist o asemenea mărturisire înseamnă mai mult decât numai o simplă asemănare poetică.

Cu ocazia unui congres al naturaliştilor ţinut în Innsbruck în a. 1869, fiind invitat să ţină şi el o conferinţă, dupăce ş'a desvoltat teoriile şi a scos din ele concluzii contrare materialismului, a încheiat aşà: «Din toată inima mea exclam: O adevărată filozofie nu trebuie şi nu poate să fie altceva decât o pregătire pentru religiunea creştină!»

Într'o altă conferinţă: «*Despre nutrire*» spune următoarele: «Vorbind cu Plato, noi nu putem încetà să admirăm chiar în sfera lumii neînsufleţite înţelepciunea Aceluia, care a creat cerul şi pământul... De curând au voit să ridice necesitatea de-a ne nutrì, pusă sub eticheta «luptă pentru existenţă», la valoarea unui *principiu*, şi în acest chip au ajuns la consecvenţe foarte unilaterale. E adevărat că decurge o luptă pentru existenţă, cine o poate negà?... Totuş nu foamea, nu răsboiul, nu urà e factorul care susţine lumea, ci — «*iubirea*» [1]

Pentru ideile ce le-a profesat a avut să îndure multe atacuri în publicistică, dar a întâmpinat şi aprobare din

---

[1] Cf. Otto Zöckler, *Gottes Zeugen im Reich der Natur.* ed. II. 1906. pag. 325—327.

partea oamenilor serioşi. Convingerea că între ştiinţă şi religiune trebuie să existe armonie nu l-a părăsit nici odată. În 1870, ţinând o conferinţă despre cutremurele de pământ, a spus: «Dintr'o anumită parte se pun toate silinţele pentru de-a scoate un raport duşmănos între credinţă şi ştiinţă, o părere, la care eu nici decum nu mă pot alătură».

Într'o scrisoare adresată predicatorului Rud. Schmidt din Stuttgart numeşte Robert Mayer sistemul lui Darwin «erezia modernă», care operează aproape numai cu hipoteze şi care a legat frăţie cu speculaţiuni infructuoase şi greşite. In Germania chestiunea aceasta are, fără îndoială, numai din acea cauză atâţa aderenţi, pentrucă din ea pot scoate capital pentru ateism.».

În contra ateismului şi a materialismului s'a ridicat Robert Mayer în toată vieaţa sa cu cele mai necruţătoare arme ale adevăratei ştiinţe. Pe patul său de moarte († 1878) repeţeà adeseori cuvintele biblice: «Fericiţi cei morţi în Domnul!» În gura lui, cuvintele din încheierea rugăciunii «Tatăl nostru»: «că a Ta este... puterea» aveau un profund înţeles. Mult a meditat el asupra acestor cuvinte, de al căror adevăr s'a convins prin cele mai originale cercetări ştiinţifice ce le-a făcut în vieaţa sa laborioasă.

Al doilea bărbat de care vreau să fac amintire la acest loc e naturalistul şi filozoful *Gustav Theodor Fechner* († 1887), cunoscut îndeosebi prin studiile sale pe terenul psiho-fizicei. Nu pot spune că a fost un creştin pasionat, dar ni-a lăsat o mărturisire despre sfânta Scriptură vrednică a fi cunoscută de mai mulţi.

Ce însemnà sfta Scriptură pentru Robert Mayer, am văzut; dela Theodor Fechner încă avem o foarte frumoasă apreciare a sftei Scripturi. E următoarea:

«Am fost odinioară într'un oraş cu case şi palate din cărămizi, pietri cioplite şi din marmoră, toate zidite bine, aranjate în regulă şi întrecându-se în frumseţă. În mijlocul oraşului se găseà însă şi o colibă veche, plină de găuri şi spărturi şi de colţuri întunecoase, încât se păreà că nu mai slujeşte nici unui scop omenesc; n'aveà încheieturi, nici proptele, încât erà o minune că mai stăteà ridicată. M'a cuprins râsul când am văzut această colibă, rămasă din vremuri barbare, în mijlocul acelui oraş frumos şi bogat, şi ziceam în mine: mâne va fi o dărâmătură. Când m'am întors după o sută de ani, toate casele şi palatele de prin prejur erau dărâmături ori au fost renovate ori altele nouă zidite în locul lor, după cele mai recente regule de zidire şi acomodate trebuinţelor celor nouă. Numai vechea colibă stà tot pe locul ei, cu găurile, spărturile şi cu colţurile ei întunecoase, aşà cum am văzut-o înainte cu o sută de ani, încât mi se păreà că dintele vremii se macină, dar ea rămâne neschimbată. După alte sute de ani am găsit acelaş lucru: coliba cea veche stăteà pe locul ei, pe când totul în jurul ei se înoise şi schimbase. Atunci mi-am zis: aşà o ţine puterea lui Dumnezeu.

Din case şi palate ieşeau pe stradă bolnavi şi osteniţi, şi nici un doftor nu-i puteà vindecà; dar cei cari intrau în coliba, care ea se păreà că are lipsă de reparaturi, se făceau sănătoşi şi veseli. Atunci mi-am zis: aici locueşte mântuirea cea dela Dumnezeu. Intrând în colibă, am văzut pe cineva, care-şi puneà mâna pe bolnavi şi osteniţi, încât se făceau sănătoşi şi veseli. Am cunoscut că e: Hristos.

Acea colibă veche, cu găurile şi spărturile şi cu colţurile ei întunecoase, lipsită de încheieturi şi proptele e — *sfânta Scriptură.* Privindu-o cu laica minte omenească;

ce găsim într'ânsa ce s'ar mai puteà susţineà, ce n'a fost batjocorit de oamenii batjocoritori, ce ar mai puteà ţineà concurenţa pe piaţa literaturii nouă, plină cu scrieri frumoase şi din cari eradiază înţelepciunea omenească, prinsă în fraze bine închiegate şi documentate? Poate luà ea concurenţă cu vre-una din acestea? Şi totuş, chiar şi cele mai frumoase şi mai înţelepte scrieri, cari paradează cu conţinutul lor strălucitor, se învechesc repede şi trebuie să facă loc altor scrieri cu învăţături nouă. Scriptura însă rămâne şi va rămâneà, tot ea cea veche, şi duhul lui Hristos, care eradiază dintr'ânsa, va face sănătoşi şi veseli pe toţi cei bolnavi şi osteniţi cari se vor apropià de dânsa».[1]

Câţi din cei cari vor cetì aceste şire, vor intrà cu sufletul în acea veche colibă şi vor primì în inima lor duhul înalt şi sfânt, care transpiră dintr'ânsa? Câţi vor zice ca Rob. Mayer: «cu triumf am ridicat în înălţime Biblia... care *în fiecare zi* îmi face ceasuri plăcute»? In aceste vremuri grele, la acest izvor de putere sufletească trebuie să alergăm cu toţii, ca să ne primenim şi înoim fiinţa noastră întreagă.[2] Cine ar îndrăznì să spună, că dela aceasta îl opreşte *ştiinţa?!*

Dr. Nicolae Bălan.

---

[1] *Der Kriegsruf*, Nr. 24, a. 29.

[2] Un ziar care până acum n'a spus vorbe bune despre religiune şi despre cuvântul lui Dumnezeu — «*Berliner Tageblatt*» — sub impresia războiului a scris următoarele:

«Es gibt ein Buch, das keines ist. Es gibt eine Musik, die keine ist, und wer die Welt verwinden, die Menschheit ertragen will in diesen Tagen, muss das Buch aus seinem Versteck holen und seine Musik an stillem Orte an sein Ohr halten, damit keine Schwingung verloren gehe. Welche Erquickung und Hilfe eine reine, warme Hand, die sich einem auf die Stirne legt, eine Hoffnung und Zuversicht, die warm durch unsere Poren dringt! Viele Menschen kehren heute zum Buche zurück und werden es nicht mehr missen können, nicht jetzt, nicht später. Denn in ihm ist das einzige Mittel enthalten, wie man diese Tage zu ertragen habe, wie man dem Leben, das uns nach diesen Tagen benötigen wird, gewachsen bleiben kann».

Moldovenii la sinodul din Constanța 1418.

Domnul Moldovei Alexandru I. cel Bun, în Maiu 1415 întovărășit de soția sa Ana, se aflà în Snyatin la Iagellonul Vladislav V.

Acolo se întâlnì cu solia împăratului grecesc Manuel II. Paleologul († 1423) și a patriarhului Eutimie, II, († 1416) cari cereau ajutor, ce și primiseră, în contra turcilor [1]; dar în schimb trebuiră să dee garanții formale, că vor merge [2] la marele congres bisericesc și național politic din Constanța [3] (Elveția), care pe acea vreme erà dejà în plină activitate de o jumătate de an și mai bine,[4] având pe lângă alte probleme grele și ardente, în vasta și epocala sa programă și unirea creștinătății răsăritene și a celei apusene.

Vladislav nu puteà să nu condiționeze ajutorul dat celor din Bizanț de obligamentul de a se unì cu Roma, căci, pe lângă aceea că însuși erà un mare adict al catolicismului, mai trebuià să urmeze la fel și pentru hatârul lui Sigismund, puternicul împărat german, cu care erà frate de cruce în toată privința și care, cum bine e cunoscut, a fost sufletul congresului reformator din apus, din a cărui pompă și reușită Sigismund își făcuse chestie de onoare.

Că Vladislav a îndemnat și silit moralicește pe grecii strâmtorați să iee parte la conciliu, o putem constatà cu deplină siguranță pe lângă alte multe împre-

[1] Ioannis *Dlugossi* Historia polonica, Lipsiae M. D. C. C. XI. vol. I. anno 1415 col. 367.

[2] Ch. *Auner* La Moldavie au concile de Florence. Paris 1904 pg. 7.

[3] Clădirea în care s'a oficiat sinodul există, cu unele prefaceri și azi. E pe marginea lacului Boden. Servește acum de muzeu.

[4] S'a început solemn în 5 Noemvrie 1414.

jurări, mai vârtos din faptul, că la câteva zile după încheierea conciliului [5] noul papă ales de conciliu, Martin al V-lea, încarcă cu privilegii şi onoruri pe regele polon, scriindu-i într'altele, că: a-i întrebuinţat toate mijloacele ca să aduci *pe greci şi pe toată secta răsăriteană*, la religia catolică etc. etc. [6]

Deputaţii grecilor, sosiţi la Snyatin binişor mai târziu decât domnul moldovenesc, se întorc acasă totuş cu ceva mai iute ca el.

De bună seamă domnul moldovenesc nu a voiajat şi nu a zăbovit timp mai îndelungat la curtea regelui polon, numai aşà de distracţie şi de curtoazie goală, ci fiindcă, amăsurat nevoilor vremii de atunci, a trebuit să-şi lămurească şi întărească situaţia precară a ţării. Trebuie să admitem că la tratările lui Vladislav cu grecii, pentru participare la sinodul de unire, va fi luat parte efectivă şi domnul Moldovei. Angajamentului aici luat şi poate chiar unei învitări venită deadreptul dela Sigismund,[7] e de a se atribuì faptul, că în adevăr moldovenii îşi trimiseră delegaţii lor speciali la sinod. [8]

Timpul când au sosit plenipotenţiaţii Moldovei la Constanţa nu-l putem nici chiar aproximativ stabilì. De cumva nu vor fi mers deodată cu exmişii oraşelor din Ungaria,[9] sau separat altădată, ci se vor fi alăturat la deputaţiunea generală a ortodocşilor, atunci au sosit

[5] S'a încheiat în 22 IV. 1418 cnf. aici notele 1, 22.

[6] Epistolele papei din 4 şi 13 Maiu 1418 la Caesaris Cardinalis *Baronii* Annales ecclesiasticae ab Augustino Theiner, Barii Ducis 1874. Tom. XXVII cp. 18—19 anno 1418.

[7] *Iorga.* Ist. bis. româneşti I. 64.

[8] *Idem.* Studii şi documente I—III. pg. XXXIII.

[9] E de relevat, că moldovenii, cari au călătorit la sinodul din Constanţa, sunt *trimişii* numai ai acelor oraşe, unde erau catolici număroşi: unguri, saşi, nemţi. *Iorga* Ist. bis. l. c. Vezi mai jos notele 18 şi 19 şi 21.

cu destulă întârziere.[10] Aceasta s'a înfăţişat numai cu două luni înainte de închiderea sinodului, dar totuşi destul de cu timp, ca să se poată amănunţit discută unirea dintre Apus şi Răsărit, care nu s'a realizat ci s'a ajurnat pentru alt prilej mai potrivit.

Cât de puţin serios cugetà papa asupra unei chestiuni atât de importante, se vede de acolo, că la plecarea solilor din Răsărit le dete o scrisoare, pe care să o predeie celor 6 fii ai împăratului, şi în care le spune că ei să se însoare numai cu fete de ritul apusean. Nevestele apoi să-şi păstreze legea apuseană, «ca aşà mai curând să se deprindă prinţii cu ritul confesiunei romane şi pe calea asta să se uşureze uniunea ambelor rituri şi confesiuni creştineşti»[11]

Că oare reprezentanţii Moldovei sunt ori nu cuprinşi între cei *21 de episcopi şi mulţi mireni* ai ortodocşilor din Constantinopol,[12] e greu de aflat. Mai verosimil e, că moldovenii nu sunt de a se căutà între aceşti orientali.

Din Ungaria 9 oraşe libere regeşti au trimis deputaţi la sinodul reformist din Constanţa: «Deputati civitatum: Poson, Tyrnau, Sopron, Buda, Casovia, Alba-Iulia, Corona, Claudiopoli, Belgrado, *ac Kyrila Moldaviae*»[13]

În urma lui Nic. Densuşianu, o vreme se credeà, că cel din urmă, adecă al 10-lea deputat, e trimisul românesc din Moldova Chirilă. Părerea aceasta se arată ca neacceptabilă.[14]

---

[10] Au salutat sinodul în 9 Februarie 1418. Cnf. notele 18 şi 19.

[11] Periodicul «Răvaşul» Cluj 1908 pg. 282 cu nota 5.

[12] Carl Ioseph *Hefele* Conciliengeschichte. Freiburg im Breitgau 1869 tom. VII. pg. 342—3.

[13] *Hurmuzaki.* Documente I; 2; pg. 497 nr. 409.

[14] *Iorga.* Ist. biser. l. c. 64. *N. Dobrescu* «Bis. ort. română» Buc. XXXIV 154. *Auner* l. c. 7 şi «Ungarisches Magazin» t. IV. Presburg 1787 pg. 254.

Nu persoana unui Chirilă a reprezentat pe moldoveni la sinod, *ci orașul* lor *Chilia.*

Dar cum se va probà mai la vale, Moldova a luat parte la Constanța nu numai prin Chilia, ci, pe lângă alte 8 orașe, și prin orașul Belgrado, adecă Cetatea-albă, (pe vremi Moncastron, Asprocaston, Ackerman).

Deci între aceste 10 orașe enumărate, cele două din urmă nu au reprezentat pe unguri, ci pe români. Părerea asta mi-am întemeiat-o pe împrejurarea, că un martor ocular al sinodului spune (deși confuz), că Moldova a participat la Constanța prin delegații săi din *zece* orașe; apoi, în timpul mai nou, istoriografia ungurească adeverește că la Constanța nu 10 ori 9 orașe ungare au fost reprezentate, ci numai *opt.*[15]

Chiar ordinea în care se pomenesc orașele unguresti tradează un fel de orânduire topografică intenționată.[16] Întâiu se înșiră ale Ungariei, începând cu cel mai depărtat de Ardeal și sfârșind cu cel vecinaș Ardealului: Deputati civitatum *Poson* (Sopron, Tyrnau, Buda), *Casovia.* După aceste 5 din Ungaria, se menționează 3 din Transilvania: Alba-Iulia, Corona (Brașov), Claudiopoli (Cluj) și în sfârșit cele 2 din Moldova: «Belgrado ac Kyrila Moldaviae» adecă Cetatea-albă și Chilia din Moldova.

Participarea Moldovei la Constanța o adeverește canonicul de Constanța,[17] Ulrich von Reichenthal (ori că *Richental*) fost de față la tratările sinodale din Constanța. Reichenthal a redactat în 1417, un fel de buletin despre cele petrecute în sinod. Cronicei, sau raportului său,

[15] *Franknói* Vilmos Magyarország egyház és politikai összeköttetései a rom. sz. székkel. Budapest 1901, pg. 332.

[16] Răvașul 1909, pg. 13 nr.

[17] *Dr. Rapaich Raymund,* Egyetemes Egyház történelem. Eger 1881 v. II. 452.

îi dă titlul: «*(Das) Concilium so zu Constantz gehalten ist worden etc*». Sinod(ul) la Constanța așà a fost ținut.

Dacă autorul și-a scris în *adevăr la anul 1417* opera, atunci el nu a descris întreg sinodul, căci cum văzurăm mai sus,[18] sinodul s'a terminat numai în anul următor la 22 Aprilie. Poate Reichenthal să fi murit într'aceea? Apoi dacă de fapt a scris în 1417, atunci moldovenii au mers la Constanța nu numai separat și mai înainte de reprezentanța răsăritenilor, care sosì numai în 19 Februarie 1418,[19] ci peste tot, deputații din Moldova s'au înfățișat la conciliu binișor înainte de începutul anului 1418.

Opera lui Reichenthal a fost până acum în trei rânduri tipărită. Mai întâi la 1483,[20] apoi la 1536, de Heinrich Steyner și mai pe urmă în 1575; toate edițiile au apărut în Augsburg.[21]

Cartea aceasta a fost la noi românii pentru primadată semnalată de D. A. Sturdza,[22] membru și secretar al Academiei române și fost de repețite ori ministruprezident.

Reichenthal și puținele informații ce le-a fixat în cronica sa despre «*românii*» dela Constanța, le-a fixat confuz și în deplină necunoștință a geografiei și a pronunței românești, dealtcum defect comun acesta la toți literații străini, cari în veacurile trecute au scris despre noi în mod binevoitor ori răuvoitor.

Reichenthal scrie, că *românii* din ambele principate au luat parte la sinod. Din *Moldova* au venit delegații

[18] Vezi aici nota 5.

[19] Cnf. notele de aici 9 și 10.

[20] *Rapaich* ibidinem.

[21] Ediția a II și a III se află la biblioteca Academiei române din București.

[22] Analele Academiei române București 1893—4 ser. II tom. XVI pg. 97—106. (Desbaterile).

alor *10 orașe*, iar din *Muntenia* alor *8 orașe.* Au fost de față doi arhiepiscopi, șapte episcopi și mulți învățați ai țării lor. «Zwaien Ertzbischoffen yres Lands...vil Gelerten».[23]

Reinchenthal nu specifică și nu distinge nominal între Moldova și Țara românească, ci zice că din *România mică* au fost reprezentate 10 orașe, pe care le înșiră cu numele, apoi din *România mare* 8 orașe, pe cari deasemenea le înșiră nominal.

Greutatea ce întâmpinăm e, că aceleași orașe le înșiră pentru Moldova, pe cari le înșiră și pentru Muntenia, apoi în vreme ce pentru Muntenia le înșiră pe toate 8, pentru Moldova înșiră din 10 abià numai jumătate.

Numește greșit Muntenia «grosse Wallachey» și Moldova «klein Wallachey» și orașele le scrie atât de sucit, de nu le mai putem recunoaște, cel puțin nu cu toată siguranța.

Iată cum le zice neamțul de Reinchenthal, târgurilor *românești și respective moldovenești:* «Dis seind die Stett aus der grossen Wallachey: Moderland, Herat, Sorscha, Meyda, Mentz, Reinsmarck, Iesmarckt, Molga. (Di zwii seind Philistei)» Vrea să spună, că ceste două târguri din urmă sunt reprezentate nu prin nobili boeri, ci prin răzeși, mazili ori negustori, industriași, adecă oameni de condiție «proastă» [24].

După cât am putut aflà până acuma, la noi nu s'a ocupat nime cu chestiunea participării românilor la congresul din Constanța.

Nu a preocupat întrebarea aceasta nici pe străini.

---

[23] Pg. CCX.

[24] Nu știu de le-aș recunoaște în cele de azi astfel: Moderland-*Bârlad;* Herat-*Hârlău;* Sorscha-*Suceava;* Mentz-*Neamțu;* Reinsmarck (ori Reinsmarck) *Roman*: Iesmarck-*Iași*; Meyda...? și Molga...?

Pentru întregitatea altor chestiuni ce au tratat, au atins-o aşà în treacăt: Iorga[25] şi Nic. Dobrescu[26].

Ambii sunt de părerea, că atât Muntenia, cât şi Moldova au luat parte la Constanţa. Iorga crede, că cei doi arhiepiscopi şi 7 episcopi, de cari pomeneşte cronicarul, fără a le spune numele, nu sunt episcopi, ci preoţi şi egumeni.

Dobrescu zice, că sub România mare a lui Reichenthal, e a se înţelege Muntenia, iară sub România mică, Moldova. E mai plauzibilă presupunerea, că *grosse Wallachey* e Ţara de jos a Moldovei, Mauro vlahia, Moldova neagră, cu capitalele *Belgrado* Ackerman, Cetatea albă şi *Chilia*, iară *klein Wallachey*, e Ţara de sus a Moldovei, Rusovlahia, cu capitala Suceava.[27]

Aşà vorbind cronica, scăpăm de greutatea de a nu şti noima, de ce Reichenthal înşiră tot acele nume de oraşe pentru Muntenia ca şi pentru Moldova. In chipul acesta găsim deslegare mulţumitoare şi la ceialaltă greutate, că adecă zece oraşe valahe au luat parte la sinod, dar cu toate astea cronica vorbeşte numai de opt. Da, numai opt, pentrucă două sunt greşit însemnate, cum văzurăm, între ale Ungariei: Belgrado şi Chilia.

In chipul acesta în sfârşit aflăm răspuns şi pentru împrejurarea îndoelnică, că Ţara muntenească nu a fost la adunarea din Constanţa, cum nu va merge peste două decenii nici la adunarea din Florenţa. Turcul face acum şi va face şi mai târziu, ca Muntenia să se abţină dela veleităţile unioniste ale apusului, cari îi turburau tendinţele de expanziune.

---

[25] In Ist. bis. rom. o. c. 63—64.

[26] Din Ist. bisericii române în rev. Bis. ortodoxă română, Bucureşti anul XXXIII 1046—1048 şi anul XXXIV pg. 152—155.

[27] Răvaşul 1909 pg. 13—17.

Care episcop să fi luat parte din Moldova, cu cari clerici şi mireni, nu putem şti. Pe vremea aceasta în Moldova întreagă a fost numai un mitropolit.[28] Cine e acela, nu se ştie. Peste tot e cu neputinţă a se stabilì, cine a fost capul bisericii moldovene între 1407, (1416)—1436, după moartea lui Iosif I Muşat, *primul* episcop al Moldovei. După unele păreri, ar fi Macarie I.

Dar cu greu credem să fi luat el parte la sinodul din Constanţa, căci între anii 1415—1418 călătoreà mereu şi fără ispravă la Constantinopol, la intransigentul patriarh Eutimie II.

Macarie I pare că a fost mai înainte episcop în Ţara de jos a Moldovei ori la Roman, şi acolo ar fi fost *cel dintâi* episcop[29]. Din Roman ori din Ţara de jos, a trecut în Ţara de sus, la Suceava. Purtà titlul *«Macarie mitropolit Moldovalahiei şi al părţilor de lângă mare»*.

După Macarie la Moldova ar fi urmat Grigorie I; despre el vom vorbì în un comunicat separat, în legătură cu participarea Moldovei la sinodul din Florenţa.

Până atunci de încheere adaugem aici aceea, că pe timpul conciliului din Constanţa, în Moldova au fost trei eparhii de ritul Romei: Baia, Băcău şi Siret. Toate trei erau vacante şi nu se puteau întregì din lipsa de

---

[28] După istoricii mai vechi ar fi fost în Moldova două episcopii şi doi episcopi, în părţile superioare unul şi altul în cele inferioare.

[29] Combinări ca acelea: că Macarie I al Moldovei e unul cu *Macariu I* din Roman, unul cu Macariu al Galaţului, Bistriţei, Ardealului din 1469, apoi unul cu Macarie al Nicomediei din 1450, unul cu Macarie mitropolit al Munteniei din 1442, unul cu Macarie al Moldovei din 1456, vezi *Iorga* Ist. bis. l. c. I, 66—67; 76, 85, 99, 113. *Dobrescu* Bis. ort. română o. c. XXXIV 148—151; 156, 543 şi 565. Răvaşul 1909. 13—14, 94, 159, 314—316. Analele academiei române seria II, tomul VI, sec. II, pag. 45—46. Rev. pentru ist. arh. şi filologie an. II, vol. 3, pg. 32. *Iorga*: Sate şi preoţi 12—13 şi Ştefan cel mare mitropolia Ardealului. Cnf. nota 1 la sinodul din Florenţa.

preoţi şi credincioşi, cari trecură la ortodoxie, trăgând cu sine şi o bună parte de Săcui din Ardeal.

Mă întreb acum, oare nu ar fi de a se înţelege mergerea Moldovenilor din 10 oraşe la Constanţa aşà, că nu ortodocşii români merg la Constanţa, ci parveniţii catolici, sau mai bine zis, crâmpeele lor decimate de ortodoxia băştinaşă? Căci limpede vedem, că acele oraşe trimit reprezentanţi, cari erau încărcate de străini.

Gruia.

Unde este Dumnezeu?

Privind grozăviile războiului, necredincioşii şi batjocoritorii ne întreabă: «Unde este Dumnezeul vostru?» Dar pe noi, oamenii cu credinţă, această întrebare nu ne zăpăceşte, căci noi ştim cu cine este şi cu cine nu este Dumnezeu şi în războiul acesta.

Noi ştim că Dumnezeu nu este întotdeauna cu conducătorii popoarelor, oricât de des ar purtà ei pe buze numele Lui. Dumnezeu anume nu este cu acei conducători, cari poartă răspunderea pentru acest războiu şi pentru tot sângele nevinovat, ce s'a vărsat într'ânsul. Ci Dumnezeu este pretutindenea, unde un suflet omenesc protestează împotriva orişicărei nedreptăţi. Acolo este Dumnezeul dreptăţii!

Dumnezeu nu este cu acei oameni uşuratici, cari nici în aceste vremuri grele nu-şi îndreaptă sufletul spre lucruri înalte şi vrednice de om, ci trăesc numai pentru împlinirea poftelor şi a plăcerilor lor ruşinoase. Ci Dumnezeu este cu cei din tranşee, cari se jertfesc şi cari mor, când se jertfesc nu numai din supunere la o poruncă ascultată orbeşte şi când mor într'un avânt al

întregii lor fiinţe, care ia asupra sa jertfirea pentru dreptate şi adevăr.

Dumnezeu nu este cu acei oameni cari şi acum, când se cere jertfa atâtor vieţi, n'au încetat a se legà cu inima de materie şi în adunarea de averi îşi găsesc ţinta vieţii, dar nu văd năcazurile, nu simt milă şi nu întind ajutor celor lipsiţi din jurul lor. Ci Dumnezeu este în căsuţa, unde o biată femee îşi petrece vremea lucrând şi pentru cei nevoiaşi şi care pe lângă toate se mai gândeşte, că trebuie să trăească şi biserica cu aşezămintele sale de binefacere şi din toată sărăcia ei găseşte să deà câţiva bănuţi pentru susţinerea tuturor lucrărilor începute întru slava lui Dumnezeu.

Unde este Dumnezeu? El este cu voi, taţi şi mame, cari, pe lângă multe alte jertfe neluate în seamă, acum aţi dat pentru patrie pe înşişi scumpii voştri copii. V'aţi înfrânat strigătele inimii voastre şi toate protestările iubirii voastre şi i-aţi lăsat să meargă unde-i chiemà *datoria.* Poate că iubiţii voştri au căzut şi voi suferiţi în tăcere, cum de veacuri şi-a suferit durerile neamul vostru. Poate că nici nu ştiţi ce s'a ales cu iubiţii voştri şi sunteţi pedepsiţi la chinurile groazei pentru un timp ce nu îndrăzniţi să-l măsuraţi. Să ştiţi însă, că cu voi şi cu iubiţii voştri este Dumnezeu!

Unde este Dumnezeu? El este cu voi, jalnice văduve ale neamului nostru, înaintea cărora toţi trecătorii ar trebuì să-şi descopere capul. Seara, dupăce v'aţi culcat copiii, voi tot mai veghiaţi. Vă gândiţi la cel dispărut. Şi, în fiecare zi, voi înoiţi jertfa iubirii voastre. Voi aduceţi patriei această jertfă, prin patrie omenimii, pe care acest răsboiu trebuie să o servească, prin omenime lui Dumnezeu, a cărui împărăţie şi dreptate trebuie să vie şi pentru noi toţi.

Unde este Dumnezeu? El este aici în biserică și în sufletul fiecăruia din noi cari credem într'ânsul și-l iubim. Poate că unii din noi au venit acì, ca să caute mângăiere și nici nu doresc altceva. Vor găsì la Dumnezeu, ceeace vor căutà, dar cu condițiunea ca să primească ceeace vor găsì în acel timp la el. Nu poți să te apropii de Dumnezeu, fără să primești dela El o însărcinare.

Știți ce vrea Dumnezeu în această clipă? Dumnezeu vă dă o întâlnire chiar în astă seară. Când veți fi singuri și când liniște se va fi făcut în jurul vostru, încercați să ziceți «*Tatăl nostru*», cu toată simplitatea, dar cu știință de ceeace faceți.

Dupăce veți fi zis cuvintele: «*Tatăl nostru, carele ești în ceruri*» și le veți fi zis ca și cum ați fi înaintea cuiva care vă ascultă, veți zice: «*Sfințească-se numele tău*». Vă veți oprì înaintea acestei întâiu cereri, pe care atâția creștini o repetă din vârful buzelor, și vă veți încercà să pricepeți ce ați zis. Veți simțì sfințenia Dumnezeului vostru și cerințele sfințeniei sale. Și atunci, înaintea viziunei acestei sfințenii, continuați (ziceți mai departe), dacă aveți curaj... Dacă tremurați, continuați și atunci. Veți murmurà apoi: «*Vie împărăția ta!*» Și-l veți auzì par'că zicându-vă: «Cum vrei tu să vie, când eu n'am pe nimeni, care s'o aducă?» Dialogul (convorbirea) tainic și intim va fi început. Nu-l întrerupeți. Veți zice mai departe, poate cu glasul mai încet și cu neîndrăzneală: «*Facă-se voia ta!*» Și Dumnezeu va ridicà în voi întrebarea, de care vă este frică: «Prin cine se va face voința mea? Ai zis aceste cuvinte cerând ca ea să fie făcută de alții? Recitarea acestei rugăciuni este pentru tine un mijloc de a încredințà altuia datorințele care îți cad ție? Prin cine se va face voința mea, dacă

fiecare se dă la o parte!» — Atunci poate veţi fi îndemnaţi să strigaţi: «Stăpâne, un zid este între tine şi mine; este zidul păcatelor mele şi al întunecimii mele». Şi El vă va răspunde: «atunci ce fel de creştin, ce fel de creştină eşti tu? Ce este Hristos pentru tine? Nu ştì tu nimic din ceeace am făcut Eu, ca să sparg zidul ce te desparte de mine?» Şi dacă veţi privì atunci la slăbiciunea voastră cea mare, veţi auzì glasul Lui zicându-vă: «Nu sunt eu acolo? Cel care chiamă pe lucrători, nu le făgădueşte puteri trebuitoare?»...

Rugăciunea va fi zguduitoare. Veţi plânge. Veţi strigà către cer. Dar după această rugăciune în care inima voastră se va zdrobì, după acest plânset, după aceste strigăte, eu ştiu bine ce se va întâmplà.

Peste un suflet de bărbat sau de femee, peste un suflet de flăcău sau de fată, va împărăţì veşnicul Dumnezeu, aşteptând să împărăţească peste lumea întreagă.

Trad. de ***D. Nicandru.***

Puterea conştiinţei.

(Din englezeşte).

«Căci fala noastră este aceasta: mărturisirea conştiinţei noastre, că am petrecut în lume şi mai mult între voi în simplitate şi *sinceritate* plăcută lui Dumnezeu; nu întru înţelepciune trupească, ci întru harul lui Dumnezeu» (II. Cor. 1: 12).

În pieptul fiecărui muritor răsună o voce sfântă, şi fiecare o aude, fie el de orice religiune, chiar şi păgânul, care nu s'a învrednicit niciodată de lumina adevărului. Acea voce răsună şi nici o linguşire, nici o mânie nu o aduce la tăcere, ea strigă întotdeauna: *Omule, fii drept!*

Înzadar se poartă zeflemizătorul religiunei uşuratec în dreapta şi în stânga, considerând totul de un lucru al întâmplării, credinţa evlavioasă de o manie a plebei, creştinismul de un frâu politic, pentru înfrânarea poporului de rând; degeaba nu voieşte el să creadă în nici o virtute; înzadar îşi zice, că totul e bun, ceeace te sfătueşte prudenţa, viclenia şi egoismul; înzadar ar voì el să nege pe Dumnezeu din creaţiunea nemăsurată, pe judecătorul îndelungrăbdător de peste stele — căci vocea lui internă îi strigă: *Omule, tu minţeşti!* — Pământul se cutremură şi temple şi palate se dărâmă; prieteni se scufundă alături de el în sicriu şi devin pulbere şi pământ; în revoluţiunea grozavă a elementelor răsună tunetul în toate cerurile şi fulgerile cu lumina lor orbitoare îi prefac casa în flacări şi cenuşă. Atunci batjocoritorul nu mai batjocoreşte. *Există un Dumnezeu!* îi strigă vocea internă. *Există un Dumnezeu!* îngână el după ea.

Înzadar zeflemizează răufăcătorul atât de mult vocea cea sfântă din pieptul său şi o numeşte o urmare a educaţiunei lui, un răsunet al poveştilor copilăreşti din bătrâni. El vrea să se ridice peste ceeace i-se pare prejudiţiu, comite într'ascuns păcatele sale şi priveşte râzând sarcastic în jurul lui şi întreabă: unde e judecătorul, care mă judecă? — Vocea internă îi strigă: *Rostogoleşte o lume întreagă peste păcatele tale, ele totuşi vor apare mai curând ori mai târziu la lumina soarelui!* — Înzadar se aruncă el în petrecerile viforoase ale lumii: el poartă pretutindeni cu sine focul mistuitor din inima sa, o scânteie a iadului, care îl consumă pe încetul. Degeaba vrea el să se desfacă de ordinea sfântă a lumii, în care pot prosperà numai cele bune, iar cele rele pot produce numai stricăciune: o putere

necunoscută îl poartă cu sine şi-l leagă pe el şi faptele sale de această ordine eternă. Stricăciune izvoreşte din păcatele sale cele mai secrete. El nu se poate apărà de ea; el fuge încontinuu de sine însuşi; neliniştea îi nimiceşte întreaga lui fiinţă — *Dumnezeu e pretutindeni!*

Degeaba invidie perfidă persecuţi tu adevărul şi voieşti a înstrăinà meritului cu forţa coroana pe drept câştigată! Ceeace dejoseşte gura ta, aceea trebuie în contra voinţei tale să cinstească inima ta şi tu te sfârşeşti cu ruşinea lumii, care se grămădeşte peste tine.

Înzadar tirane fără inimă persecuţi tu inocenţa, pentru a-ţi purificà crimele proprii; înzadar o persecuţi cu martori şi jurăminte false, înzadar cu judecăţi mituite, cu temniţe ruşinoase, cu toate torturile: *tu nu o poţi înfrânge!* Ea îţi surâde senin în faţa ta cruntă; ea surâde în mijlocul lacrămilor durerilor sale, pe când tu te îngrozeşti în mijlocul triumfurilor tale. Ea stă veselă în temniţa ei, pe când tu tremuri plin de groază la masa ta îmbelşugată. După eşafod: *moartea* ei e *victoria ei* şi *victoria* ei e *blăstămul tău.*

Aceasta e puterea conştiinţei, care păşeşte ca un înger invizibil în adunarea muritorilor şi susţine înaintea lor adevărul, dreptatea şi nevinovăţia, chiar dacă ele ar fi abandonate de toată lumea. Pe criminalist îl prinde chiar dacă s'ar refugià în peştera cea mai ascunsă şi mai întunecoasă; pe păcătos îl culcă la pământ, şeadă el chiar pe tronuri şi fie păzit chiar de mii de soldaţi înarmaţi.

Legea divină despre ceeace e bun, adevăr şi drept, e scrisă în inimile oamenilor. Pentru aceea vocea conştiinţei se manifestă chiar şi la păgâni, şi pentru toate faptele noastre, gândurile noastre sau se pârăsc sau se apără între sine. (Rom II. 14, 15).

Conştiinţa ne învaţă! Ea învaţă şi pe cel neştiutor, ce trebuie să facă. Nimănui nu-i e permis a se scuză faţă de lume, mai puţin faţă de sine însuşi şi şi mai puţin faţă de Dumnezeu, Atotştiutorul, pentru greşelele comise, sub pretext că n'ar fi ştiut ce e drept sau ce e nedrept.

Conştiinţa ne învaţă! Pe ea nu o putem mituì; ea judecă drept. Dacă urmezi acestui simţământ al binelui, atunci nu vei rătăcì nici când intenţionat, nu vei comite nici când rele cu ştirea ta şi vei trăì cu tine însuţi în mulţumire liniştită. Ascultă de vocea acestui învăţător, chiar dacă sensualitatea ta ar strigà cât de seducător în contra ei. Ascultă de acea voce cu deosebire în cazuri dubioase, când ai puteà rătăcì prin închinăciuni cu totul opuse, când poate avantagiul tău nu s'ar puteà menţineà fără nedreptate; când ai puteà înfiinţà lucruri mari, dacă egoismul tău s'ar învoì la o jertfă oarecare. Tu poate te gândeşti la răsbunare faţă de un om, care nu-ţi voieşte binele; conştiinţa ta îţi vorbeşte: fi mai nobil decât el şi fă-l să se ruşineze, mizerabilul, prin marinimie! Poate pofte necuviincioase îţi încâlcesc simţurile tale. Conştiinţa ta îţi strigă: nemernicule, vrei ca să arunci otrava păcatului în pieptul nevinovăţiei? Vrei ca şi satana să nimiceşti un paradis? Poate vei râvnì după avere străină, poate după o poziţie cu vază, cari s'ar puteà obţineà numai prin înşelăciune uşoară, conştiinţa ta îţi strigă însă: stai, părăseşte drumul apucat, care trebuie să te aducă la starea, ca tu însuţi să te despreţueşti pe tine.

Conştiinţa ne învaţă! *Ea ne învaţă cu seriozitate şi dreptate.* Tu nu vei găsì noroc pe altă cale, decât când vei urmărì sfaturile sale. Nu căută alte sfaturi; nu căută o ocolire, pentru a-ţi puteà satisface diferitelor înclinări

şi dorinţe, fără ca să cauzezi durere simţurilor tale drepte şi cuviincioase, căci în cazul acesta tu judeci fals. Pe tine te seduce fapta rea şi după spatele faptei rele e ascunsă deja căinţa, care te aşteaptă. Conştiinţa nu se dimite la asemănări; tu crezi, că vei puteà negoţià cu ea; nu, omule slab, tu te înşeli, tu negoţiezi numai cu ruşinea ta, căreia voeşti a te da prins.

Conştiinţa învaţă! Ea învaţă cu putere *dumnezeească*. Ea spune: fă lucrul acesta şi ocoleşte pe acela, căci acesta e drept, şi fiindcă e drept să-l faci pe acesta, iar pe acela să-l întrelaşi; nu însă pentru aceea, fiindcă ai puteà aveà din acesta un avantagiu sau ai puteà seceră din acela ruşine. Tu să faci cele bune şi drepte, fără a luà în considerare altceva; să le faci şi dacă nu-ţi aduc folos vădit; să le faci chiar şi dacă ţi-ar aduce pagubă. Astfel îţi vorbeşte conştiinţa, astfel — omule — însuşi Isus Hristos. Căci dacă faci numai ceeace'ţi aduce folos, îţi vei luà plata ta (Mat. 6: 1, 2) şi în cazul acesta ai fost numai prudent, nu şi virtuos.

Conştiinţa admoniază! Celce este om — a greşit, şi celce a greşit a simţit admonierea judecătorului său intern.

Dejà ca copii la jocuri sau la alte acţiuni ale noastre simţeam un fel de groază, înainte de a săvârşì o faptă nedreaptă din uşurătate sau în urma unor exemple seducătoare, ori apoi în urma propriilor noastre înclinări rele.

Cât de vehement îi bate hoţului inima, înainte de a-şi întinde mâna spre avere străină; celuice jură strâmb — înainte de a încercà să tradeze din egoism sau răsbunare pe un prietin, pe o superioritate sau patria! Cât de serios îl admoniază conştiinţa, ca să abzică de

comiterea crimei, şi anume din ce în ce mai serios, cu cât păcătosul se apropie de ţinta sa!

Lupta omului, purtată cu el însuşi, înainte de a face pasul decis spre fapte rele, lupta cu conştiinţa sa — e asemenea unei lupte a omului cu îngerul său cel bun, care vrea să-l ţină pe loc, pentru a nu-l lăsà să cadă. Dar degeaba e seriozitatea mişcătoare a îngerului! Fapta rea se comite. Îngerul se retrage jeluitor şi tace. Păcătosul se clatină din ruşine în ruşine, şi tot mai trist, tot mai încet răsună vocea ameninţătoare a solului dumnezeesc, care în fine se depărtează dela el.

Priviţi la junele încă nestricat: el vrea să comită prima înşelăciune! El vorbeşte, însă limba lui se poticneşte. El merge, însă paşii lui sunt neegali şi clătinători. Din toate mişcările lui e evidentă perplexitatea. El vrea să-şi ridice ochii săi cătră voi, cu cari odată vă puteà privì cu bucurie în faţă — însă el nu poate suportà privirea *dreptului;* el se teme, că veţi observà neliniştea conştiinţei lui. Aici se anunţă conştiinţa admonietoare. E încă nehotărît favoritul de odinioară al binelui; el se ruşinează, înroşind de însuşi eul său nevrednic. El nu s'ar puteà privì în oglindă, fără ca să se disguste. Tinere, ce până acum ai păstrat o inimă nepătată, şi care cu inima aceasta umblai mândru şi liber, aşà încât bărbaţi şi moşnegi te invidiau în stricăciunea lor, — şi tu fică gingaşă a părinţilor buni, — *ascultaţi de vocea binevoitoare a îngerului vostru celui bun,* pentruca nici când să nu vă părăsească! Purtaţi nevinovăţia cea curată a copilăriei voastre nepătată prin lume şi prin păcatele şi moravurile stricate ale aceleia! Purtaţi-o nealterată şi ca căpetenii ale familiilor voastre! *Făcând aceasta voi veţi transportà ceriul copilăriei voastre în zilele bătrâneţii adânci!*

Tinere, priveşte la desfrânatul cu nervii ruinaţi, care a despreţuit integritatea sănătăţii sale şi care grăbeşte spre o groapă pretimpurie! Priveşte la neonestul, care în urma câştigării prin înşelăciune a unei averi mari, nu are nici o zi veselă, fiindcă de averea nedreaptă atârnă un blăstăm! Priveşte la ucigaş, care se duce clătinându-se, cu faţa palidă, spre judecată, fiindcă prin o furie a omorît pe fratele său.

Şi tu, fică, priveşte la fata desonorată, cum ea — ruşinea rudeniilor sale — se consumă în năcazul ei, fiindcă a crezut cu prea multă uşurătate seducătorului ei linguşitor; priveşte la acea mamă, care e despreţuită de înşişi copiii săi, fiindcă a devenit prin sgârcenie, prin duritate, prin disordine în căsnicie — o greaţă pentru toată lumea! Toţi aceşti nefericiţi au simţit odată ameninţările conştiinţei, precum le simţiţi şi voi şi cu toate acestea au avut cutezanţa să le despreţuiască.

Conştiinţa pedepseşte! Îngerul cel bun a părăsit pe om după pasul greşit; îngerul cel rău îl pândeşte cu torturile sale. In loc de bucurie, se furişează în inimă spaima. Niciodată n'a răsărit din neghină grâu curat, niciodată o faptă rea n'a tras consecvenţe bune. Oarecari circumstanţe sau întâmplări, de cari tu nu te-ai temut de loc, o oară, despre care tu nici nu presupuneai, scoate ruşinea ta la lumina zilei.

Dacă am puteà observà pe câte un om în singurătatea sa, când stă ţintuit de conştiinţa lui cea rea în chinuri; cum e părăsit de Dumnezeu şi oameni şi cum trebuie să se disconsidere însuşi pe sine; cum îşi simte depravarea la privirea oricărui om drept; cum chiar numai un cuvânt, exprimat de alţii în mod nevinovat, devine în inima sa o înţepătură de stilet, cum îl sparie

orice împrejurare din siguranţa lui artificială — va trebuì să recunoaştem: cu adevărat, muşcăturile de şarpe ale căinţei cauzează mai multă durere, decât bine ne-a făcut orice avantagiu, orice bucurie şi plăcere în oara păcătoasă.

Chinul conştiinţei rele se amestecă în toate bucuriile noastre. Şi dacă răufăcătorului îi succede a-şi uità de sine în distracţiile zilei, gândul la nedreptatea sa se furişează noaptea ca o nălucă la patul său. El vrea să adoarmă, însă amintirea îl persecută în visuri grele. Diferite şi mari pot fi suferinţele oamenilor, însă numai una e cea mai grozavă dintre toate — e frica conştiinţei! Ea ureşte lumina soarelui, care ar puteà luminà o crimă, şi se îngrozeşte de întunecimea nopţii, în care se obicinueşte a se furişà trădarea. Ea fuge de singurătatea, unde gândul la fapta ruşinoasă comisă devine mai clar — şi fuge de societate, pentru ca să nu-i devie trădătoare.

Neconterit tremură inima vinovată de momentul, care e cel din urmă al secretului său. Chinul fricei şi al mustrărilor vecinice însă se urcă în fine aşà de tare, încât păcătosul — pentru a se eliberà de groaza iadului — aleargă ca să-şi mărturisească însuşi fapta sa. Câţi ucigaşi nu-şi găseau linişte, până ce nu alergau la judecător, şi-şi descoperiau vinovăţia lor! Câţi înşelători, zăcând pe patul morţii, nu puteau murì, pânăce nu-şi îndreptau faptele lor faţă de cei înşelaţi sau faţă de copiii acelora.

Aceasta e grozava putere a conştiinţei. Ea poate fi pe un timp oarecare asurzită, nici când însă suprimată. Ea se trezeşte; şi cu cât mai târziu, cu atât mai înfiorător. Păcătosul devine furtul căinţei sale; el trebue să culeagă fructele căinţei lui, ale ruşinei lui, fie chiar

numai la marginea groapei sale, unde desperează nemângăiat.

Conştiinţa în fine şi remunerează! Ea remunerează atât de dumnezeeşte, pe cât de îngrozitor răsbună ea virtutea părăsită.

Celce are o conştiinţă limpede, vede în toţi oamenii, ce-i întâlneşte, numai prieteni. El nu se fereşte de nimenea; nu are a se teme de nimenea. El compătimeşte pe cel păcătos, iubeşte pe cel drept şi stă la dispoziţia fiecăruia. Inima lui trăeşte în veselie vecinică. Nenorocirea, ce l-a surprins, o supoartă cu tărie bărbătească. Pe el îl întăreşte simţul: tu ai fost vrednic de o soarte mai bună şi nu ai meritat suferinţele tale; Dumnezeu însă e cu tine.

Priviţi la nevinovăţia persecutată: Cu mândria unei conştiinţe curate, ea părăseşte palatul plin de viţii şi-şi alege băţul de cerşitor; cu o linişte dumnezeiască, ca odinioară Isus Hristos în grădina Gethsimani, zice ea către persecutătorii ei: «Eu sunt aceea, pe care o căutaţi!» O netrebnicie pământească nu o poate desonorà, pacea ei cerească nu i-o poate smulge nici o întristare. Temniţa i-se preface în plăcere şi când e silită a se urcà pe eşafod, atunci ea îşi serbează triumful cel mai sublim; e o preamărire a ei; peste groapa ei plânge lumea viitoare.

Bărbatului, care poate lucrà cu o conştiinţă limpede, i-se încred de o potrivă oameni din clasa înaltă, ca şi din cea de jos. El stă independent; el e un prinţ, deşi numai în haină simplă. Căci cei ce-l cunosc, trebuie să-l şi stimeze. Înaintea tronului şi al scaunului de judecător el stă fără frică şi surizând priveşte în ochiul nostru.

O conştiinţă curată şi veselă e un ceriu în inima omului; ea împarte domnie peste cei răi; e un Dum-

nezeu apărător în lipsuri, o ancoră în furtună, e pentru muribund cea mai moale perină a morții.

Dumnezeule sfinte! Fă ca aceasta pace binefăcătoare a conștiinței curate să fie totdeauna proprietatea noastră; ca nici odată să nu roșim, nici înaintea noastră, nici înaintea Ta și nici înaintea altora pentru faptele noastre; ca nici odată să nu simțim în inimile noastre spaimele unei conștiințe rele și nici dintele șerpelui veninos al căinței; ca să rămânem nevinovați și curați, cu inimă copilărească în vârtejul vieții acesteia! Noi suntem cu adevărat slabi și ne simțim slăbiciunile noastre. Poate în urma ușurătății minții noastre vom face pași prea grăbiți; poate ne vom uità de noi și de voința ta sfântă în urma unei pasiuni clocotitoare. «Atunci o conștiință, fi tu păzitoarea virtuții, a nevinovăției și a liniștei noastre! Simțul dumnezeesc al adevărului, al nobilului să ne fie conducătorul, ca să nu fim nevrednici de noi și ca să nu decădem dela Dumnezeu, dela Tine, Isuse al nostru, prin a cărui cuvânt voim să ne sfințim».

Cum pot oare toate dulcețurile, ce le procură o acțiune nepermisă, o dorință oprită, să nu păgubească pe om prin torturile unei groaze constante, prin o desprețuire de sine inevitabilă? Cum poate oare o plăcere trecătoare, gustată cu inima strânsă, înlocuì sute de oare de căință?

Nu, Dumnezeul nostru, Tatăl nostru cel sfânt, nu degeaba ne-ai așezat în inimă pe judecătorul gândurilor, al cuvintelor și al faptelor noastre! *Vocea conștiinței e vocea Ta,* și oare să disconsiderăm noi aceasta voce? Nu, ci, decât să fim neascultători față de ea, mai bine să suportăm batjocurile lumii, sărăcie, foame și mizerie,

mai bine să suferim moartea, decât o singură vină, care ne desonorează faţă de noi înşine.

Aceste simţiri, aceste hotărîri să nu cedeze nici odată altora locul lor din inimile noastre. Şi atunci cu câtă bucurie vom primì fericirea vieţii din însăşi mâna lui Dumnezeu; cu câtă tărie vom păşì în faţa tuturor neplăcerilor; cu câtă speranţă şi mângăere vom închide la timpul său ochiul, spre a trece în vieaţa, ce va să fie!

Gh. Henţia.

Despre principiile unirii creştine şi oarecari piedeci, ce le-a întâlnit.

Cuprinsul: A căutà adevărul, a nu impune credinţele cu sila, ci prin învăţământ.

I.

«Drept aceea, vă rog pe voi, cu vrednicie să umblaţi dupre chiemarea, cu care sunteţi chemaţi; cu toată smerenia şi blândeţele, cu îndelungă răbdare, îngăduind unul altuia cu dragoste, nevoindu-vă a păzì unirea Duhului întru legătura păcii. Lăpădând minciuna, grăiţi adevărul fiecare cu aproapele lui, căci suntem unul altuia mădulări».

(*Sf. Pavel, Epistola către Efesèni IV, 1, 2, 3, 25*).

Unirea întru Isus Hristos a întregii familii creştine nu va puteà nici când să ia fiinţă, decât dacă membrii diferitelor Biserici se străduiesc să caute în mod sincer adevărul; e deci neapărat de lipsă, înainte de toate, să arătăm spiritul şi simţemintele, cu cari e dator cineva să înceapă această operă măreaţă şi sfântă.

Nu cu forţa se pot impune oamenilor credinţele religioase, ci cu învăţătura, potrivit cu aceste cuvinte ale sfântului Pavel: «Cum vor crede, de care n'au auzit?

şi cum vor auzì fără de propoveduitor?» (Rom. X. 14.) Pentru a lucrà în vederea sfintei Uniri a fiilor lui Dumnezeu, e deci de lipsă, ca toţi fraţii acestei mari familii să înceapă a se dorì după cunoaşterea învăţăturii adevărate a Invăţătorului dumnezeiesc; e de lipsă să se desfacă de orice ideie preconcepută şi nemotivată; să stingă în inimile lor toate simţămintele de reavoinţă, de ceartă şi de ură, cari i-au despărţit până acum; trebuie, ca ei să fie aplicaţi de mai înainte, a-şi face în mod reciproc toate concesiile posibile, drepte, legitime, şi a nu luà ca regulă, decât adevărul.

Dumnezeu să ne ferească mai ales de a voì să imităm pilda fariseilor, cari la întrebarea Domnului Nostru: «Botezul lui Ioan din cer a fost, sau dela oameni?» cugetară întru sine astfel: «De vom zice, din cer, va zice: Pentruce dar n'aţi crezut lui? iar de vom zice: dela oameni, tot norodul cu pietrii ne va ucide. Şi au răspuns, că nu ştiu de unde» (Sfântul Luca XX, 4—7). Nu în felul acesta se cuvine învăţăceilor lui Isus Hristos, să purceadă în cercetarea adevărului; aceasta ar însemnà, a minţì pe Dumnezeu. Domnul, văzând reaua noastră credinţă, ne-ar repeţì cuvintele, pe cari le-a zis cătră farisei: «Făţarnicilor, bine a prorocit pentru voi Isaia, zicând: Se apropie de mine norodul acesta cu gura lui şi cu buzele mă cinsteşte, iar inima lui departe stă dela mine. Şi înzadar mă cinsteşte, învăţând învăţături, porunci omeneşti» (Sf. Mat. XV, 7—9). Nu putem să exprimăm mai bine simţămintele, cari trebuie să ne însufleţească, întreprinzând opera glorioasă a unirii creştinilor, decât amintind în privinţa aceasta însăşi cuvintele Domnului nostru şi ale apostolilor săi.

Isus Hristos a zis: «Vă învăţaţi dela mine, că sunt blând şi smerit cu inima». (Sf. Mat. XI, 29). «Iar voi

să nu vă numiţi: ravi, că unul este Invăţătorul vostru, Hristos; iar voi toţi fraţi sunteţi. Nici să vă numiţi: învăţători, că unul este Invăţătorul vostru, Hristos. (Sf. Mat. XXIII, 8, 10). «Căutaţi şi vă păziţi de aluatul Fariseilor şi al Saducheilor» (Sf. Mat. XVI, 6). «Scoate întâiu bârna din ochiul tău, şi atunci vei vedeà să scoţi ştercul care este în ochiul fratelui tău. Şi ce mă chemaţi: Doamne, Doamne, şi nu faceţi cele ce vă zic?» (Sf. Luca, VI, 42, 46). «Cum puteţi voi să credeţi, slavă unul dela altul luând, şi pe slava cea dela singur Dumnezeu nu o căutaţi?» (Sf. Ioan V, 44). «*De veţi petrece voi întru cuvântul meu*, cu adevărat ucenici ai mei sunteţi; *şi veţi cunoaşte adevărul*». (Sf. Ioan VIII, 31, 32).

Iată acum ceeace ne învaţă Sf. Pavel: «Că nu este în cuvânt împărăţia lui Dumnezeu, ci întru putere». (I. Cor. IV, 20). «Deci cele ce sunt ale păcii, să le urmăm, şi cele ce sunt spre zidirea unuia către altul». (Rom. XIV, 19). «Iar sfârşitul poruncii este dragostea din inimă curată, şi din ştiinţă bună, şi din credinţă nefăţarnică: dela care unii rătăcind, s'au întors la cuvinte deşerte; vrând a fi învăţători de lege; neînţelegând nici cele ce grăesc, nici pentru cele ce întăresc». (I. Tim. I, 5—7). «Arătând întru învăţătură nestricare, cinste, nestricăciune; cuvânt sănătos fără de prihană; ca cel potrivnic să se ruşineze, neavând nimic a grăì rău de voi». (Tit. II. 7—8). «Nepărăsind adunarea noastră, precum au unii obiceiul; ci îndemnând unul pe altul». (Evrei X, 25). «Să nu fim măreţi în deşert, unul pe altul întărâtând, unul altuia pismuind». (Gal. V. 26).

Să ascultăm mai ales cuvintele vrednice de amintit ale Sf. Iacob: «Fraţii mei, de aveţi pismă amară şi prigonire întru inimele voastre, nu vă lăudaţi, nici minţiţi împotriva adevărului. Nu este înţelepciunea aceasta de

sus pogorîndu-se, ci este pământească, simţuală, drăcească. Pentrucă unde este pismă şi prigonire, acolo este neaşezare şi tot lucrul rău. Iar înţelepciunea cea de sus întâiu este curată, apoi făcătoare de pace, blândă, plecată, plină de milă şi de roduri bune, *fără de judecată* şi *nefăţarnică*. Iar roada dreptăţii cu pace se seamănă celor ce fac pace». (III, 14—18). «De unde sunt răsboaie şi sfezi între voi? au nu de aici, din desmierdările voastre care se oştesc întru mădulările voastre? Poftiţi şi nu aveţi; vă sfădiţi şi faceţi răsboaie, şi nu aveţi, pentrucă nu cereţi, cereţi şi nu luaţi, pentrucă *rău* cereţi, ca întru desmerdările voastre să cheltuiţi. Domnul celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriţi le dă har. *Apropiaţi-vă de Dumnezeu, şi se va apropià de voi*». (IV, 1, 2, 3, 6, 8).

Acestea sunt simţămintele şi principiile, cari trebuie să conducă pe prietinii unirii, dacă intenţiile lor sunt curate de orice interes personal, şi dacă ei vreau cu adevărat să se supuie adevărului. Ar puteà oare să aibă cineva, numai ce e drept, o adevărată dorinţă după unire, dacă ar păstrà intenţia ascunsă de a se înşelà în mod mutual, de a stăruì în părerile sale, refuzând orice lămurire, de a nu se gândì decât la mulţămirea amorului propriu şi a ambiţiei sale; de a-şi înfundà urechea la glasul Domnului? Acelora, cari ar aveà simţăminte într'atâta de necreştineşti, noi ne-am mulţumì să le aducem aminte de aceste cuvinte ale Sf. Pavel: «Nu vă amăgiţi, Dumnezeu nu se batjocoreşte». (Gal., VI. 7).

Poate-că, acestor rele simţăminte, pe cari le combatem, trebuie să se atribuie puţinul succes, ce l-au avut până astăzi toate încercările de apropiere dintre Bisericile creştine. Intr'adevăr, dacă reflectează omul cât de puţin asupra acestui fapt, se va convinge, că

obstacolele vin mai ales din trei izvoare, pe cari e bine să le indicăm dela începutul lucrărilor noastre.

Intâiu, lumea n'a căutat să înţeleagă cum se cade înţelesul adevărat al doctrinei din Evanghelie, cu ajutorul unui studiu sincer şi serios *al totalităţii învăţăturii sale*; dimpotrivă, s'a stăruit adeseori să se scoată din Scripturi oarecari texte izolate, pe cari cu multă îngrijire le separau chiar şi de context, care singur puteà să le arete înţelesul şi valoarea. Sprijinită pe un înţeles incomplect şi eronat, lumea se îndărătniceà a vedeà în acesta ideea, pe care aveà tot interesul să o susţină, neţinând nici o seamă de nenumăratele locuri din Sfintele Scripturi, cari îi erau opuse. Se întâmplă în chipul acesta, că, în loc să se caute a se statorì credinţele religioase după înţelesul precis al Scripturii, lumea se îndeletniceà cu potrivirea oare căror cuvinte ale Evangheliei, cu opiniunea, pe care aveà pretenţia să o impună drept o dogmă descoperită.

E imposibil să nu recunoască cineva partea defectuoasă, ce o are un astfel de procedeu. Pe calea aceasta nu se puteà ajunge, decât la descoperirea alor o mie de contraziceri în sfintele Scripturi, numai cât cuvântul lui Dumnezeu nu cuprinde atari contraziceri, şi cu tot dreptul a zis Sf. Pavel: «Isus Hristos cel propoveduit întru voi prin voi, n'a fost *aşà* şi *nu*, ci *aşà* întru el a fost». (2 Cor., I, 19). Nu cutare sau cutare loc din Scriptură, poate fi în contrazicere cu adevărul *unul* şi *vecinic*, din cuvântul divin; ci modalitatea de a le interpretà a produs aceste cotraziceri. «Slova omoară, zice sf. Pavel, iar Duhul face viu». (2 Cor. III. 6). Dacă în loc să se fi muncit la iscodirea de contraziceri în cuvântul lui D-zeu, s'ar fi îngrijit, prin examinarea comparativă a textelor, a descoperì în el ar-

monia, Dumnezeu ar fi răsplătit această lucrare plină de evlavie prin lumină mai bogată şi lumea ar fi putut vedeà Biserica strălucind de splendoarea unităţii sale.

Al doilea obstacol, pe care l'a întâlnit unirea Bisericilor este confuzia, ce-a făcut-o lumea neîntrerupt între cestiunile fundamentale, cari aparţin la credinţă, la morală, sau la constituţia esenţială a Bisericii, şi materiile de un ordin diferit, cum este forma cultului şi ceeace se ţine de practicele şi obiceiurile locale. Totdeauna s'a amestecat *fondul* cu *forma*; cestiunile principale cu amănuntele; principiile cu aplicarea lor; revelaţiunea dumnezeiască cu instituţiile omeneşti; legile morale cu legile disciplinare; *unitatea* cu *uniformitatea*. Acest lucru constituie o mare greşală, de o însemnătate nemărginită.

La cele două cauze de despărţire, ce le-am arătat, trebuie să adaogem puţina importanţă, ce s'a dat în cele mai multe dintre Biserici, *înţelesului catolic* al Sfintelor Scripturi. Vrând fiecare să interpreteze cuvântul lui Dumnezeu în felul său, a rezultat de acì cu necesitate că acest cuvânt, în loc să fie temelia unirii dintre creştini, ajunse un izvor de dispute. Unele Biserici creştine au respins *înţelesul catolic*, sau tradiţiunea într'un mod prea absolut; altele au produs pretexte pe seama unor atacuri, al căror obiect a fost această tradiţiune universală a bisericilor apostolice.

Intr'un articol următor, ne vom silì să restabilim chestiunea, tratându-o în adevăratul ei înţeles, sprijinindu-ne mai ales pe Sfintele cărţi ale Testamentului Nou.

După **Sergie Sonschkoff.** *Ilie Beleuţă*.

Un creştin: † Virgil Oniţiu.

«Fericit bărbatul a cărui tărie este în Tine.... Trecând prin valea plângerii, în izvor o preface». *Ps. 83, 6—7.*

La directorul Virgil Oniţiu mă obicinuisem să mă cuget întotdeauna ca la un *bun creştin*. N'am avut fericirea să-l cunosc din apropiere, dar cine i-a observat şi numai dela distanţă lucrările, a putut descoperì într'ânsul acea armonie şi acea categorică voinţă spre bine, care este proprie omului cu sufletul concentrat prin limpezi şi adânc simţite principii de vieaţă.

Din activitatea lui ca dascăl strălucesc, ca stele călăuzitoare, îndeosebi două credinţe: credinţa în adevăr şi credinţa în suflet. Aceste două credinţe dau îndreptăţire lucrării educatoare, iar celor chemaţi să o îndeplinească le dau avânt şi însufleţire.

Directorul Virgil Oniţiu le aveà pe amândouă, ca puţini alţii. Dascăl luminat ce erà, el credeà înainte de toate în demnitatea şi puterea creatoare a *adevărului culturii naţionale*, din propagarea căruia îşi făcuse chestie de apostolat. Crescut aproape numai în şcoli străine, cultura naţională, ce i-a fost sădită în suflet din casa părintească, a trebuit să şi-o sporească printr'o muncă sistematică izvorîtă din îndemnuri proprii şi să şi-o afirme în luptă continuă cu influinţele externe. Aceste împrejurări de desvoltare l-au făcut să-şi identifice întreaga sa fiinţă cu adevărul culturii naţionale. Astfel a întrunit el acel superior criteriu al adevăratului apostol, care constă întru a-ţi contopì sufletul cu învăţătura ce o propagi.

Directorul Virgil Oniţiu aveà şi a doua însuşire necesară unui bun educator: *el credeà în suflet*, în pu-

terea internă a fiecărui suflet, a fiecărei vieţi tinere. Cu adevărată dragoste părintească primeà pe fiii poporului nostru cari alergau la izvoarele de cultură românească ale liceului dela Braşov, condus de dânsul cu înţelepciune şi devotament. Zi de zi picurà în sufletele lor îndrumările vieţii celei bune şi nu cunoşteà oboseală pânăce, învingând cu răbdare nepăsarea şi inerţia, unde le întâlneà în cale, reuşeà să pună faţă în faţă spiritul şi adevărul ca pe doi prieteni nedespărţiţi. El erà convins că fiecare suflet tinăr poartă în sine măcar pentru ceva un interes, pe care atingându-l cu magnetul adevărului, poţi trezì o vieaţă sufletească. Aceasta înseamnă a aveà încredere în sufletele tinere, în firea lor susceptibilă pentru adevăr. Din grăuntele de muştar ce l-ai sămănat pe acest ogor primitor, ai nădejdea să vezi răsărind şi crescând pomul culturii, care rodeşte totdeauna pentru mulţi. Această nădejde e semnul profetic, care arată spre viitor, a dascălului conştiu de chemarea sa.

Un astfel de dascăl, cu credinţă în misiunea ce-o aveà, a fost directorul Virgil Oniţiu. Iar credinţa aceasta ş-o alimentà din izvoarele curate ale *idealismului creştin*, ce-i încălzeà sufletul. De aici se inspirà în lucrările sale. Seninătatea, demnitatea, devotamentul şi celealalte însuşiri ce-l împodobeau, erau totatâtea raze cari izvorau dintr'o armonie internă, pe care ş'a câştigat-o printr'o continuă educaţie de sine însuşi, aşezată pe temelia concepţiilor creştine despre rosturile vieţii.

Virgil Oniţiu a fost un frumos caracter de creştin!

Din această comoară a împărţit îmbelşugate daruri de lumină ca director, ca învăţător şi educator al tinerimii, ca membru în corporaţiunile noastre bisericeşti şi în societăţile culturale-naţionale, ca scriitor şi ca tot ce a însemnat el pentru cultura românească. Pierderea lui

e simţită cu adânci regrete din partea neamului întreg, mai ales în aceste vremuri grele, cari ni-au grămădit multă durere îu suflete şi în vârtejul năpraznic al cărora aveam mare trebuinţă de ajutorul lui. Chemat la sine de cel Atotputernic, ale cărui judecăţi nu le putem pătrunde cu mintea noastră, el s'a dus să primească cununa vieţii — dar munca lui va rămâneà între noi ca un izvor din care vor bea ceice însetoşază după apa cea vie a culturii. Şi precum peregrinii din legea veche, apropiindu-se de «curţile Domnului» după cari se doreau inimile lor, fericeau pe bărbatul care în locurile sterpe şi dogorite de arşiţa soarelui, prin cari au trecut, a lăsat un izvor cu apă înviorătoare — aşà şi noi, peregrini spre un viitor mai bun, în faţa mormântului proaspăt al directorului Virgil Oniţiu, pătrunşi de recunoştinţă pentru munca lui, exclamăm cu psalmistul: «Fericit bărbatul a cărui tărie este în Tine... Trecând prin valea plângerii, în izvor o preface!»

Dr. Nicolae Bălan.

Pilde şi asemănări.

Izvoare deschise. In decursul asedierii Sevastopolului o granată rusească a căzut pe un deal din apropierea oraşului şi pe locul unde a căzut, s'a deschis un izvor. Din izvor curgeà un mic părăiaş pe potecul ce duceà în vale şi din acel părăiaş şi-au potolit setea toţi ostaşii, cari au luptat la acel loc, până ce a căzut oraşul. In loc să fi adus moarte, granata duşmană a adus celor obosiţi şi însetaţi răcorire.

Aşà să împlinesc adeseori, chiar fără să ne dăm noi seamă, cuvintele lui Iosif din legea veche: «Voi aţi sfătuit împotriva mea rele, iar Dumnezeu a sfătuit pentru mine bune». (I Moisi 50, 20). Adeseori dă Dumnezeu direcţie favorabilă şi sfârşit bun loviturilor, prin cari duşmanii noştri voesc să ne cauzeze rele.

*

O vorbă bună la timp potrivit! În decursul unei lungi călătorii pe mare, un bun creştin, urându-se să steà tot în cabină, a eşit pe podul corabiei. Cum stăteà aici dus pe gânduri, din întâmplare i-a căzut din mână o carte tocmai în apropierea căpitanului corabiei. Căpitanul — un om foarte onest, dar necredincios — ridică cartea de jos şi cu o expresie de amabilitate o dădù călătorului care o scăpase. Acesta mulţumì călduros şi adause: «Eu preţuesc această carte mai mult decât orice am cu mine şi mi-ar fi părut foarte rău dacă o scăpam în mare».

«Ce carte e aceea?» — întrebă căpitanul.

«Această carte» — răspunse călătorul — «e compasul meu harta (mapa) mea. D-ta ai harta şi compasul d-tale, după care te orientezi în cârmuirea corabiei; în locul lor eu am această carte, sfânta Scriptură, după care îmi cârmuesc vieaţa. D-le căpitan, îţi doresc să fi aşà de sigur în găsirea drumului pe mare, pe cât de sigur sunt eu ce cărare să apuc, când mă las călăuzit de această carte» — adaose zimbind călătorul, apoi se depărtă.

După un timp oarecare căpitanul însuşi cercetă pe prietinosul călător şi-i spuse că săgeata care se păreà aruncată în vânt, a lovit tocmai la ţintă.

«Dacă ai fi încercat» — zise căpitanul — «să-mi ţii o predică lungă despre credinţă, ţi-aş fi răspuns aspru să mă laşi în pace; dar puţinele cuvinte ce mi le-ai spus şi potriveala cu care mi le-ai spus au făcut adâncă impresie asupra mea. Acum sunt fericit aţi puteà comunicà, că mi-am luat şi eu compasul d-tale.

*

Cele mai preţioase odoare. În veacul al patrulea trăià în Alexandria o femeie creştină foarte bogată. Ea duceà o vieaţă curată şi erà iubitoare de învăţătura cea dumnezeiască; aveà însă totuşi o scădere, care-i cam întunecà oglinda vieţii sale creştineşti: erà sgârcită din cale afară, încât nu dădeà nici o leţcae pentru scopuri de binefacere.

Preotul Macarie din Alexandria, care erà duhovnicul ei, voià să o scape din ghiarăle sgârceniei. Într'o zi el venì la dânsa şi-i zise: «Am o ocazie foarte bună de-a cumpărà o colecţie de hiacinte şi smaragde (două feluri de pietri preţioase)

cu 500 de zloţi. Fiecare din acele pietri face mai mult decât suma aceasta. De vrei să le cumperi, am să-ţi prezint pe posesorul lor».

Femeia cea sgârcită nu mai ştià ce să facă de bucurie, cugetându-se la câştigul mare ce-l va face. Îndată dădù preotului suma trebuincioasă şi-l rugă să cumpere pietrile, fără să spună cuiva despre ele. Macarie luă banii şi-i întrebuinţă pentru institutul de îngrijire al săracilor pe care-l conduceà el.

Treceà o zi după alta şi mereu creşteà şi neastâmpărul femeii de-a vedeà odată pietrile cele preţioase. Dar Macarie tot nu veneà cu ele, până ce, în cele din urmă, sgârcita perzându-şi răbdarea, l-a întrebat în biserică: «Părinte, ce-i cu pietrile cele preţioase?» Preotul îi răspunse: «În ziua în care mi-ai dat banii le-am şi cumpărat. După biserică vină la mine acasă şi le vezi».

După ce s'a isprăvit slujba, Macarie a dus-o în locuinţa sa, într'o sală în care zăceau femeile cele bolnave şi neputincioase. Deschizând uşa salei, zise: «Iată, aici sunt hiacintele, iar jos, dacă vrei să le vezi, sunt smaragdele. Dacă însă nu-ţi convin, am să-ţi dau înapoi cei 500 de zloţi, ce mi ai dat. Înţelegând situaţia în care se găseà, femeia cea sgârcită răspunse: «Cât de mult trebuie să mă ruşinez, că numai prin amăgire am fost adusă să fac ceeace eram datoare să fac din iubire cătră Dumnezeu». Apoi mulţămì preotului pentru învăţătura ce i-a dat-o şi-i promise că se va lăpădà de păcatul sgârceniei.

Într'adevăr, cel mai scump odor al omului e sufletul. De aceea jertfa cea mai mare ce suntem datori să o aducem e jertfa pentru mântuirea sufletului nostru şi a semenilor noştri. Căci «ce ar folosì omului de ar dobândì lumea toată şi şi-ar pierde sufletul său?»

*

Mergi în jos? Nici când nu încetà a-ţi face rugăciunile. Dacă cândva a-i începe să te plictiseşti la rugăciune, aceasta să-ţi fie cu un motiv mai mult pentru a te rugà. Nimenea nu are mai mare lipsă să se roage, decât acela, care nu-şi face rugăciunile cu plăcere. Unul ca acesta e pe calea degenerării sufleteşti. Căci când inima e nepăsătoare faţă de rugăciune, acesta

e un semn de lâncezire şi îmbolnăvire sufletească. Când cineva se oboseşte respirând, nu mai e departe de moarte. Când cineva se oboseşte la rugăciune, să ştim, că respectivul e pe drum spre moartea sufletului.

Cineva ar puteà zice: Eu m'am rugat destul în vieaţă, acum pot să-mi fac lucrul mai uşor. Nu de mult am văzut un om alergând cu bicicleta, dar îşi luase picioarele de pe pedale şi nu o mai mânà. El mergeà în jos! Dacă ar fi avut să facă drumul în sus, nu şi-ar fi pus picioarele la hodină. Să ştii deci, iubite cetitorule, că, dacă-ţi pui sufletul la hodină şi nu mai faci nimic pentru el, ba astupi şi acel izvor de întărire sufletească care este rugăciunea, atunci *mergi în jos!*

*

Proba cu apă. Un giuvaergiu susţine că proba cu apă e una din cele mai sigure ce se pot face pentru diamante. El zice: «Un diamant imitat nu străluceşte nici când aşà de puternic ca unul veritabil. Dacă nu eşti iniţiat în lucrul acesta, ca să observi uşor deosebirea, pune diamantele în apă. Diamantul imitat îşi pierde strălucirea, pe când cel veritabil străluceşte şi în apă. Punând deci în apă un diamant veritabil lângă unul imitat, observi imediat deosebirea, chiar dacă n'ai practică îndelungată în această specialitate».

Până ce le merge bine mulţi oameni par a fi siguri de credinţa lor, dar îndată ce sunt copleşiţi de valurile năcazurilor, credinţa lor îşi pierde focul şi strălucirea ce se păreà că o aveà mai înainte. In asemenea cazuri credinţa creştinilor celor încercaţi străluceşte ca diamantul cel veritabil. Prin urmare nu în bine, ci în năcazuri şi strâmtorări se pot cunoaşte creştinii cei veritabili.

*

Du-te la locul tău! «*Mergi în casa ta la ai tăi*». Marcu 5,19.

Impăratul unei ţări din vechime, săturându-se de domnie, se purtà cu gândul să-şi deie abzicerea şi să se retragă într'o mănăstire. Călăuzit de acest gând s'a dus într'o mănăstire şi a intrat în vorbă cu igumenul asupra planului ce-l aveà. Igumenul i-a cetit regulele vieţii mănăstireşti, apoi l-a întrebat dacă vreà să le urmeze întocmai cu toată supunerea.

«Da!» răspunse împăratul.

Igumenul l-a întrebat atunci de se va supune la toate poruncile superiorilor lui şi le va împlinì.

Şi la aceasta s-a prins împăratul.

«Bine» — zise igumenul — «acum ascultă cea dintâi poruncă ce ţi-o dau: du-te la locul tău, unde te-a aşezat Dumnezeu, şi-ţi împlineşte datorinţele cu dreptate».

Intr'adevăr nu există loc unde am puteà fi mai folositori, decât acolo unde ne-a aşezat Dumnezeu în vieaţă, şi nu există un alt lucru pe care săvârşindu-l l-am preamărì pe Dumnezeu mai mult, decât acela, pe care ni-l'a încredinţat El.

*

Cea mai bună meserie. «*Fieşte-carele în care chemare este chemat, întru aceia să rămâie*». I. Cor. 7, 20.

La Veniamin Franklin, cunoscut pentru marele său caracter moral, a venit într'o zi un meseriaş şi i-s'a plâns că nu e deloc mulţumit cu meseria lui. Intrebându-l Franklin, de ce nu e mulţumit, a primit răspunsul că meseria nu-i aduce destule parale, că e foarte obositoare şi că nu e împreunată cu destulă vază între oameni.

Franklin i-a răspuns: «Meseria ta zici că nu-ţi aduce destule parale, de aici se vede că eşti un materialist; zici apoi că e obositoare, de aici se vede că eşti leneş; în fine zici că nu e cu vază înaintea oamenilor, de aici se vede că eşti fudul. Iată cum ţi-ai găsit meseria cea mai bună pentru tine, căci ea este în stare să te elibereze de trei mari scăderi ce le ai».

Meseriaşul s'a îndepărtat ruşinat dela Franklin. Punându-se pe lucru, s'a convins în scurt timp că Franklin i-a spus numai adevărul.

*

Temelia cea sigură. Când sf. *Ioan Gură de aur* († 407) a fost trimis în exil, poporul din Constantinopol se revoltase în contra exilatorilor lui. Atunci sfântul părinte a rostit către popor frumoasele şi încurajatoarele cuvinte: «Lăsaţi marea să se înfurie! Stânca pe care stăm noi, nu va putea-o clătì din loc. Lăsaţi să se ridice val după val, căci corabia lui Hristos (biserica) nu se va cufundà!»

N. B.

MIŞCAREA LITERARĂ.

Elemente de Catihetică sau metodica religiunii de *Dr. Petru Barbu.* Arad 1915. Preţul 3 cor.

Autorul a văzut trebuinţa retipăririi în a doua ediţie a cărţii, care de sigur aduce un însemnat ajutor şi preţioase îndrumări catehetului, preot ori învăţător, la predarea religiunii în şcoala poporală. Şi pentru studiul religiunii, ca şi pentru celelalte obiecte de învăţământ avem destule manuale, de autori diferiţi, răul este însă, că toate aceste manuale au un cusur ori altul, pentru care cu greu pot fi întrebuinţate cu deplin folos şi cu uşurinţă. Unele, mai vechi, au o limbă improprie manualelor de şcoală poporală, altora le lipseşte un sistem bine precizat, ori folosind la clase deosebite cărţi de autori diferiţi nu mai este legătura firească, sistemul, care să rotunzească materialul de învăţământ într'un întreg unitar, şi cele mai multe păcătuesc contra principiilor pedagogice, recunoscute ca cele mai prielnice instrucţiei şi educaţiei. Intre manualele, pe cari le-am conzultat la predarea religiunii elevilor de şcoală poporală, au de sigur o superioritate incontestabilă manualele păr. Dr. Barbu, fiind mai aproape de cerinţele pedagogice. Mai au favorul, că autorul lor le-a însoţit cu o *metodică* şi le vine într'ajutor şi cu preparaţiuni alcătuite de Petru Bizerea, fapt, care uşurează nespus munca catehetului.

Metodica religiunii, sau catehetica păr. Dr. Barbu, care după 10 ani apare în a doua ediţie neschimbată, în afară doară de notele subliniare, este redarea în tipar a prelegerilor ţinute la seminarul teologic-pedagogic din Caransebeş. In întroducere se ocupă de problema şcoalei poporale, de religiune ca obiect de învăţământ şi ca mijloc de educaţiune în şcoală, de scopul religiunii în şcoalele poporale şi pe urmă cu noţiunea, obiectul şi împărţirea catiheticei.

Urmează apoi expuneri, aş puteà zice scurte, dar clare asupra materiei de religiune. Observarea naturei din punct de vedere religios-moral duce la adeverirea cuvântului Scripturei «Cele nevăzute ale lui Dumnezeu... din făpturi fiind cunoscute se văd»... fixând adevărul că studiul naturei, făcut cu înţelegere

şi înţelepciune duce la adevărata cunoaştere de Dumnezeu şi e un factor însemnat în serviciul adevăratei religiosităţi şi moralităţi. De aceea şi cel mai mare dascăl al lumii, Mântuitorul însuşi în propoveduirea învăţăturilor mântuitoare se provoacă la natură, ca factor al religiosităţii (Mat. 6, 26—30).

Vieaţa familiară şi şcolară ca materie de religiune e de sigur un mai însemnat factor hotărîtor al religiosităţii. Aici se dau îndrumări cum să fie casa părintească, ca cea dintâiu chemată să deştepte şi desvoalte în copil ideile religioase-morale; cum să urmeze părinţii la creşterea copiilor, arătându-se defectele, de cari sufăr uneori şi casele cele mai bune. Se arată influinţa şcoalei asupra vieţii familiare, şi mai de aproape şcoala ca factor al educaţiuni prin personalitatea catehetului, ale cărui convingeri ilustrate şi prin faptele vieţii sale, constituesc pentru elevi un mai puternic factor de educaţie, decât însuşi învăţământul ce li se predă.

Urmează apoi expunerea principiilor referitoare la alegerea materiei religiunii, cum se află depusă prin cărţi. Aceasta se imparte în materia principală, în materia abstractă de învăţământ şi materia practică-edificatoare. Materia principală o alcătuesc pentru începători istorioarele simple religioase-morale şi momente din vieaţa lui Isus, îndeosebi în legătură cu sărbătorile. De sigur e corect punctul de vedere contrar poveştilor — deşi sunt luate şi în planul de învăţământ — ca unele ce trec peste puterea de înţelegere a copilului de 6 ani, cu toată fantazia ce-i stăpâneşte vârsta, dar mai au aceste poveşti defecte, absolut neadmise din punctul de vedere al religiosităţii, când bunăoară prezintă pe Sf. Petru, paznic al raiului, ca un răutăcios, care chinue pe nedreptul, ori pe Sf. Vineri înzestrată cu putere supranaturală, ca a lui Dumnezeu însuşi. Pentru anii următori de şcoală se ia Istoria biblică şi cea bisericească; se arată cum şi de unde pot fi alese materiile acestea, de ce să ne ferim şi ce să folosim din vastul cuprins al Bibliei, al tradiţiei şi istoriei bisericeşti, ca să nu facem ştiinţă de istorie, ci să dăm numai pilde de educaţie. In acest scop se grupează şi specifică materialul din istoria biblică, ca şi din istoria universală şi naţională. In urmă se dau îndrumări cu privire la propunerea materialului după metodul treptelor formale.

Toate bune, dar trebuie să aibă o şcoală excepţional de favorabile împrejurări, ca cineva să poată exhaurià materialul prescris în planul de învăţământ, căutând să expună fiecare unitate metodică după treptele formale. Imi pare aceaş imposibilitate ca şi predica sistematică, după toate regulele omiletice, până când serviciul divin şi împrejurările de vieaţă ale preoţimii dela sate sunt cele de azi. — In acest punct nu am posibilitatea a mă exprimà acum şi asupra «preparaţiunilor» făcute la materialul de religiune după cărţile păr. Dr. Barbu.

Sub materia abstractă se cuprind învăţăturile religioase-morale, scoase din materia istorică, pentru fixarea cărora asemenea se dau principiile ce trebuesc ţinute în vedere, mai adăugându-se felul cum se face învăţământul despre misterii, dogme, taine, — la a căror cunoştinţă nu putem ajunge prin observarea naturei şi nici nu pot fi scoase din istorioare şi a căror propunere se poate întemeià numai pe enunţarea autoritară, care trebuie crezută, fiindcă instructorul, ca cea mai mare autoritate pentru elevi, o spune, — luând pildă dela Mântuitorul, care vorbind de misterii, nu caută o explicare raţională, fiind mai presus de mintea omenească, ci adaugeà «credeţi mie... iară de nu, credeţi pentru lucrurile acestea»... adecă pentru vieaţa ce o duc şi pentru minunile ce săvârşesc. Misteriile se propun în şcoală la intervale mai mari şi în legătură cu fapte istorice ori cu alte învăţături accesibile minţii. Gruparea şi sistemizarea materiei abstracte, dobândite în cursul anilor de şcoală, se face prin catehism, asupra căruia asemenea se dau îndrumări, cum să fie alcătuit şi cum să se propună. In sfârşit învăţătura de vieţuire în sânul bisericei ort. rom. a credincioşilor ei, se cuprinde în sistem în Statutul organic din care pe popor îl priveşte în deosebi Capitolul I. despre «parohie».

Până aci a fost vorba de partea teoretică a religiunii, a cărei cunoaştere încă nu formează pe omul religios-moral şi pe creştinul luminat, dacă învăţătura nu e şi practică. Şcolarii să nu rămână simpli privitori ai faptelor altora, ci înşişi să între în lucrare, conformându-se în faptă învăţăturei, ce şi-au însuşit: înşişi rugându-se, mergând la biserică, împărtăşindu-se cu sf. taine, ferindu-se de drepturile ce le dă biserica şi împlinindu-şi datorinţele către aceia. Aici locul de frunte îl ocupă

cultul dumnezeesc, ale cărui forme esenţiale: rugăciunea, cântarea bisericească şi cetiri biblice, apoi formele accidentale: îndreptarea către răsărit, semnul crucii, plecarea capului, îngenuncherea etc. dimpreună cu recerinţele şi condiţiunile pentru executarea rânduelilor liturgice şi explicarea acestora, vieaţa bisericească şi împărtăşirea cu sf. taine, formează materia practică edificătoare şi deci material de religiune în şcoala poporală. Asupra fiecărei chestiuni se dau indigitări, întrucât are îndreptăţire la învăţământ în şcoala poporală.

De încheiere se grupează în 12 părţi rugăciunile şi cântările bisericeşti, urmând a se propune în şcoala de 6 ani în 12 semestre.

Acest cuprins al cărţii schiţat aci, lămureşte îndeajuns folosul ce-l poate aduce catehetului studiarea ei, prin ce se câştigă un preţios povăţuitor în slujba noastră de educatori ai copiilor, ca ei să devină cu timpul creştini buni, oameni vrednici, membrii folositori bisericii, trăind o vieaţă tihnită aici pe pământ şi dobândind mântuire dincolo de această lume.

*

Părţi alese din Biblie. Din frământarea nu tocmai laudabilă, ce s'a văzut în jurul «Micii Biblii» în Ţara Românească, se pare, că noi ne-am ales cu un bun îndemn, al cărui traducere în faptă este editarea unor părţi alese din Biblie, pentruca într'un fel de carte potrivită, Biblia să poată ajunge în mâna mulţimii. Nu este gândul meu să arăt întrucât a succes ideea editării unei Biblii pentru popor, nici aceea dacă poate susţineà comparaţia cu alte ediţii de felul acesta la noi, ori la alte neamuri, nici să stabilesc, dacă au fost alese în adevăr părţile cele mai potrivite ca fond şi frumseţă, ori dacă alte părţi puteau fi lăsate; nici aceia nu cercetez, întrucât se puteà face o revizuire a textelor, ca traducere după original şi ca limbă cu expresiuni improprii... Ţinând seamă de împrejurările, între cari s'a alcătuit această Biblie mică, poate nici nu va aveà îndreptăţirea învinuirilor de natura aceasta. Mă mulţămesc să exprim recunoştinţa noastră, a preoţimii, şi bucuria mulţimii însetate după cuvântul Domnului în pustiul vieţii de acum, acelora, cari au avut gândul bun şi nu au pregetat osteneala, ca să ne pună în mână cartea, de care mai mult acum, ca oricând erà lipsă.

Faptul, că o avem, ne pune însă în faţă a 2 probleme: cum să se răspândească şi cum să o facem să fie înţeleasă? Altădată vorbind despre «Mica Biblie» apărută în Ţară, — pe care superioritatea noastră bisericească pripit a osândit-o, fără să aibă curagiul a-şi retrage osânda nici măcar atunci când cartea oficial a fost recunoscută şi de Sf. Sinod al României, — stăruiam ca în cadrul cercurilor religioase să se facă propaganda trebuincioasă, pentru răspândirea aceleia. Azi ne lipseşte posibilitatea întrunirilor, căci până şi slujbe în biserică, ţinute în sobor de mai mulţi preoţi, sunt oprite, ori supraveghiate. Trebue deci să ne gândim la alte căi. Pe lângă propaganda între credincioşi, pe care nu o va întrelăsà nici unul dintre preoţi, procurând înşişi mai multe exemplare, ori chiar pe bani ai bisericei, cari vor fi restituiţi după vânzarea exemplarelor, mă restrâng să semnalez mijlocul de răspândire prin şcolari. Fiecare şcolar începând din cl. II. (unde sunt fraţi ajunge unuia) să fie obligat de învăţător, — dacă nu s'ar obligà chiar prin un circular consistorial, — să-şi procure Biblia mică, pentru a o aveà la cetirile biblice din oarele de religiune. Şcolarii deci s'ar dedà la cetirea Bibliei, ar fi introduşi în frumseţile expresiunilor şi în poezia senină a Bibliei, ce nu se pot redà de un povestitor, fie oricât de iscusit. In casa, unde şcolarul duce cu sine Biblia, vor găsì prilej şi părinţii să cetească în aceea, fie că simt înşişi trebuinţa, fie că ar ajutà copilului lor să înveţe şi să înţeleagă.

Deodată cu răspândirea Bibliei, nu socotesc de mai puţină importanţă modul cum să o facem să fie înţeleasă, atât ca fond, cât şi ca frumseţă, deci o egală însemnătate atribuesc tâlcuirii părţilor alese, ce ni s'au pus la îndemână. Şi aceasta atât pentru noi preoţii, cât şi pentru popor. Pentru noi, fiindcă nici unul nu se va crede destul de iscusit în cuvântul Scripturei, iară pentru popor numai atunci va fi adevărată hrană a sufletului, dacă va fi în deajuns şi bine pregătită. Fără să fie însoţită Biblia de o explicare şi tâlcuire clară, cu scopul bine precizat de a face pe temeiul ei educaţia mulţimii, va rămâneà o lectură frumoasă, uneori plăcută, dar cu greu va pătrunde în suflete, ca să lucreze acolo lucrul mântuirii, să dea întărire în primejdii, să aducă mângăere în năcazuri.

Tâlcuirii revine îndatorirea de a spulberà oarecari nedumeriri, ce s'ar ivì în mintea cetitorului. Ne trebuie deci o ex-

plicare, care să nu desconsidere punerea în acord a cuvântului Biblic cu rezultatele ştiinţei, aşà ca aceia să fie o popularizare a ştiinţei biblice. Partea religioasă şi morală va formà de sigur partea de forţă a tâlcului, folosind pildele şi faptele personagiilor, ca şi a lucrărilor dumnezeeşti, cari nu sunt cuprinse între «părţile alese», de o parte pentru a întregì povestirile ce se dau, a înfăţişà împrejurările, din cari a pornit îndemnul, ce se vede lucrând într'o povestire ori altă, iară de altă parte a încheià unitatea cărţii, care lipseşte când se dau numai fragmente. Şi tot asemenea tâlcuirea va luminà locurile greu de înţeles.

N'am avut gândul să spun acì, ceeace trebuie să fie o bună tâlcuire, ci am voit numai să semnalez îndatorirea de a ne preocupà pe toţi aceia, cari ar puteà contribuì cu ceva la promovarea acestui lucru trebuitor.

Şi până se va ivì omul pregătit să dea o tâlcuire unitară, ar fi bine ca fiecare dintre preoţii mai pricepuţi, să prindă a-şi răsfoì însemnările de până acì, să caute orientări nouă şi grupându-şi cunoştinţele în jurul câte unei părţi din «Biblia mică», să le publice venind prin aceasta în ajutorul tuturor acelora, cari se ocupă cu tâlcul altor părţi. Două condiţii aş dorì să mai amintesc: limba să fie aceea înţeleasă de popor, iară în enararea unor părţi ale Scripturei, cari nu se cuprind în «Biblia mică», să se păstreze pe cât posibil cuvântul biblic.

Aceste încercări ale multora, revăzute la vreme, ar puteà fi strânse în broşură şi puse la îndemâna tuturor spre folos, având noi mângăierea că, oricât de fără pretenţii, am adus şi noi câte o părticică la măreaţa clădire a împărăţiei lui Dumnezeu între oameni.

Preot. *P. M.*

*

Viorica, prelucrare de pr. *N. Runceanu.* Preţul 20 bani.

In fascicolul trecut al revistei noastre adusesem informaţia, că la Bucureşti s'a înfiinţat din preoţi şi mireni un «*cerc de publicaţii religioase şi morale*» cu scopul de a tipărì broşuri ieftine pentru popor. A doua broşură publicată de acest cerc (prima e «*Primul omor*», de Pr. Ec. I. Popescu-Mălăeşti, pe care insă n'o cunoaştem) conţine o povestire moralizătoare, potrivită pentru tinerime — *Viorica.* Lucrarea întreagă e bine iniţiată şi promite a da roade bune.

CRONICĂ.

Către cetitori. Aducem la cunoştinţa onoraţilor cetitori că pentru lunile de vacanţă *Iulie şi August* nu scoatem revista. In anii trecuţi numai într'o lună de vacanţă n'am scos-o; în anul acesta însă, luând în considerare scumpirea hârtiei şi a tiparului, cari au adus cu sine o urcare a cheltuielilor, nu o scoatem în ambele luni de vacanţă. Fascicolul acesta e deci pentru Septemvrie şi ½ Octomvrie. Fascicolele cu numerele restante vor apare în curând.

Noi ne dăm silinţa ca să fim folositori în aceste vremuri grele. Ne rugăm însă, ca şi onoraţii noştri cetitori să iee în considerare jertfele materiale ce le aducem şi să-şi împlinească obligamentele faţă de revistă. Avem restanţe foarte multe încă de pe anii trecuţi, dar şi din anul curent. Trebuie să spunem că îndeosebi cetitorilor din dieceza Caransebeşului le place să primească revista, dar nu să o şi plătească. Sperăm că nu vor întârzià a ne trimite abonamentul toţi restanţierii noştri — fără ca să le mai trimitem rugări speciale.

*

Proiectul guvernului de ajutorare a funcţionarilor — şi preoţimea. Guvernul ţării a pregătit un proiect, pe care vrea să-l prezinte dietei spre aprobare, în scopul de a venì în ajutorul funcţionarilor plătiţi ori ajutoraţi de stat cu suma de 87 milioane cor. Un gând drept, care va trezì mulţămire recunoscătoare la toţi aceia, a căror luptă amară cu traiul înăsprit al zilelor de acum, vine să o amelioreze. In adevăr traiul de acum în condiţii înzecit de grele, erà omorîtor pentru aceia a căror plată după slujbă rămase cea veche din vremea de pace. Actul guvernului e un ajutor venit la timp.

O nedumerire amară ne paşte, că în vreme ce toţi funcţionarii, fie plătiţi pe dea-întregul ori numai ajutoraţi de stat, sunt luaţi în privire cu o sumă de ajutorare, care nu poate fi mai mică de 400 cor., până şi servitorii cancelariilor vor primì cel puţin 200 cor. — preoţimea e trecută cu vederea. Nu suntem în măsură deplină să controlăm nedumerirea, căreia îi dă glas şi «Românul» în Nr. 247, dar adeverindu-se temerea, ar constituì o gravă desconsiderare a tagmei preoţeşti, care nu numai trăeşte în aceleaşi condiţii grele ale vieţii de azi, ci e un factor hotărîtor în purtarea răsboiului cumplit aici între cei rămaşi acasă, un factor superior multor altora în serviciile, pe cari le aduce statului cu arma Duhului, cu cuvântul şi cu fapta alinând dureri, potolind suferinţe, mângăind în năcazuri, liniştind, întărind şi încurajând pe cei loviţi de soarte, ca să-şi supoarte cu încredere şi nădejde povara şi ridicând moralul obştei pentru scopurile, pe cari statul le urmăreşte prin operaţiile de pe câmpul de luptă.

Pentru noi, preoţimea românească, înlăturarea dela ajutorare ar constituì o nouă nedreptate, pe lângă aceia ce ni-s'a făcut cu legea de cvincvenale. Şi doară preoţimea românească mai mult decât preoţimea oricărei alte confesiuni concurge cu parte efectivă la purtarea răsboiului, dacă ne gândim la câţi fii de preoţi luptă cu arma în mână în câmpul de răsboiu.

Doară presupunerea că trăind la sate, ravagiile scumpetei nu bântue în măsura în care loveşte pe funcţionarii

orașelor, nu își are o justificare, căci tocmai la sate în această vreme nu ne putem încassà stola dela credincioși. Iar dacă însaș casa preotului la sat s'ar ținea ceva mai ușor, familia pe care o crește la oraș îi este de mai mare greutate ca orășenilor. Dacă în genere preotul poartă economie, aceea azi se lucră cu greutate enormă și plată scumpă, dar înafară de asta ușa preotului se deschide întâi de cei lipsiți, ca să le întindă mână de ajutor, aducând deci jertfa materială și în acest fel, în care nu prea revine nici unui slujbaș. Să se mai adauge, că în toate satele de unde învățătorul e dus la oaste preotul îl suplinește gratuit, conform ordinelor autorității bisericești, făcând și slujba învățătorului, care va aveà conform proiectului să primească cele 400 cor.

Nu avem noi posibilitatea să atragem atențiunea guvernului asupra nedreptății, ce s'ar face preoțimei, care prin congrua, ce o primește dela stat e pusă în rândul funcționărimei menită a fi ajutorată, ci ne adresăm și noi către factorii de cădere cu aceleaș cuvinte din «Românul»: «Corul nostru episcopal și deputații noștri își vor ști face datoria prevenind guvernul ungar, să facă schimbarea înainte de a supune proiectul desbaterii parlamentare» — dar noi adaugem temerea, să nu rămână glasul nostru glas, ce răsună în pustii, ori să fim sfidați chiar de autoritățile bisericești, ca și mai zilele trecute, când se puse în răspunderea preoțimei neputința de a se încassà contribuția poporului în darea generală de cult (sidoxie), pentru care va fi tras la răspundere preotul, «ori se va detrage acea sidoxie din congrua Sfinției Tale» cum spune ordinul, deși «Instrucțiunea pentru încassarea acestei dări dispune clar: «dacă nu se încassează suma întreagă, ci numai o parte, preotul, respective epitropia trimite la cassa arhidiecezană numai suma încassată, iar consemnarea restanțierilor se trimite la Consistor, care va face încassarea prin organele administrative».

Am rămâneà desiluzionați, dacă ne-ar lipsì cei cari să ne poarte grija și dacă din cauza aceasta preoțimea ar fi scurtată în dreptul de a se împărtășì de ajutorul dela stat. *(p)*

*

Iubileul institutului pedagogic din Blaj. La 1865 a înființat institutul mitropolitul Al. Șterca Suluțiu. In acest an a împlinit 50 de ani de vieață rodnică în luminarea satelor aparținătoare bisericei gr.-catolice. Din acest prilej s'a aranjat la Blaj serbare jubilară. Intre alte împrejurări, desigur această serbare a celui mai vechiu institut pedagogic gr.-cat., aveà altă înfățișare, în alt cadru. Deastădată serbarea s'a ținut în biserica-catedrală cu discursuri ale profesorilor actuali ai institutului, a primului profesor dirigent al institutului și a harnicului director de acum.

La început aveà cursul de 2 ani, la 1880 se ridică la 3 ani, iar azi elevii urmează 4 cursuri, și prin strădania neobosită a profesorilor, institutul stă cu vrednicie alături de oricare alt institut de aceeaș categorie. Un însemnat factor de educație e desigur internatul înființat la 1897, care adăpostește în bune condiții aproape pe toți elevii institutului.

Alături de întreaga obște românească dorim și noi institutului jubilant, ca trecutul de 50 ani să-i fie temelie solidă de vieață lungă, plină de roade binefăcătoare în lumina și cultura, pe care să o împartă din belșug prin elevii, pe cari an de an îi trimite în toate părțile. *(p)*

*

Îndreptare. În fascicolul trecut al revistei noastre, cele două șire de sus dela pag. 175 sunt a se cetì așa: «Asupra datoriilor preotului și a activității sale pastorale a spus cuvinte nimerite păr. E. Stoica» etc.